

Redogörelse

1981/82: 4

Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående sin verksamhet från den tjugooåttonde t. o. m. den tjugonionde sessionen

1980-10-16

Till riksdagen

Nordiska rådets svenska delegation får härmed överlämna bifogade berättelse angående sin verksamhet från den tjugooåttonde sessionen till och med den tjugonionde sessionen, som ägde rum den 2–6 mars 1981 i Köpenhamn. Sedan reglementet för Nordiska rådets svenska delegation ändrats den 1 januari 1981 (RFS 1980:5) innehåller berättelsen en redogörelse för delegationens och rådets verksamhet under ovanstående tidsperiod. Tidigare omfattade berättelsen endast verksamheten vid de sessioner Nordiska rådet hållit under det gångna året.

För Nordiska rådets svenska delegation

SVANTE LUNDKVIST

Christer Jacobson

Innehållsförteckning	Sid.
A. Inledning	3
B. Delegationen och dess verksamhet	4
C. 29:e sessionen	6
C.1 Generaldebatten	6
C.2 Sakfrågor	10
C.3 Organisation m. m.	10
D. Presidiet, utskottens och kommittéernas verksamhet	11
D.1 Presidiet	11
D.2 Utskotten	13
D.2.1 Juridiska utskottet	13
D.2.2 Kulturutskottet	17
D.2.3 Social- och miljöutskottet	25
D.2.4 Trafikutskottet	33
D.2.5 Ekonomiska utskottet	38
D.3 Kommittéerna	43
D.3.1 Informationskommittén	43
D.3.2 Budgetkommittén	45
E. Nordiska rådets litteraturpris	46
Bilaga Rekommendationer och yttranden antagna vid Nordiska rådets 29:e session	48

A. INLEDNING

Den svåra ekonomiska situationen i Norden och omvärlden har präglat det nordiska samarbetet under senare år. Många av de förslag som förts fram genom Nordiska rådet har syftat till åtgärder för att avhjälpa de problem som den ekonomiska krisen medför. Det råder enighet om att det nordiska samarbetet har en viktig funktion som ett komplement till de enskilda ländernas insatser. Vid sin 29:e session i Köpenhamn underströk rådet enhälligt i sitt yttrande vikten av ett gemensamt nordiskt uppträdande för att påverka den internationella politiken framför allt inom OECD. Rådet uttalade angelägenheten av att de nordiska länderna i kampen för att främja en ekonomisk uppgång slog vakt om välfärdsstatens bärande idéer: rätten till arbete, en rättvis fördelning av produktionsresultatet och skydd för de svaga grupperna i samhället.

Den ekonomiska situationen och den därmed sammanhängande resursknappheten har också inverkat direkt på den nordiska verksamheten. Sålunda har rådets presidium och Nordiska ministerrådet uttalat sig för en striktare prioritering inom det mångfacetterade nordiska samarbetet. Rådet har för sin del ansett att återhållsamhet måste iakttas med råds- och medlemsinitiativ dock utan att den fria förslagsrätten därmed äventyras. En koncentration bör ske till viktigare samarbetsområden. Detta har hittills tagit sig uttryck i att ministerrådet sammanfört stora delar av samarbetet under två rubriker "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden".

Det svensk-norska avtalet om ekonomiskt samarbete – med tonvikt på industri- och energiområdena – har akualiserat frågan om bilateralt samarbete i förhållande till allnordiska lösningar. Frågan har väckt debatt i det danska Folketinget utifrån synpunkten huruvida avtalet kan betraktas som öppet för deltagande av övriga nordiska länder. Det kan erinras om att bilaterala samarbetsavtal inte strider mot Helsingforsavtalet om nordiskt samarbete utan, som bl. a. den norska statsministern framhöll vid sessionen, kan utgöra grundval för en ökad samverkan med de andra nordiska länderna. Med hänsyn härtill utgör det aktuella avtalet enligt delegationens uppfattning en naturlig del av det nordiska samarbetet.

29:e sessionen präglades av stor aktivitet både från regerings- och rådsidan. Ett viktigt underlag för sessionsarbetet utgjorde de sex ministerrådsförslag som framlades inför sessionen. Två viktiga nordiska samarbetsöverenskommelser undertecknades, en ny socialkonvention och ett reviderat avtal om biståndssamarbete (s. k. Oslokonventionen). 32 rådsrekommendationer antogs.

Till de mer uppmärksammade frågorna hörde ministerrådsförslaget om

ökat nordiskt radio- och TV-samarbete, som ledde fram till en rekommendation om ytterligare förhandlings- och utredningsarbete.

Under senare år har man kunnat konstatera ett ökat intresse för partipolitiserings- och rådets arbete. Detta har dels tagit sig uttryck i regelbundet återkommande nordiska partigruppsmöten inför utskottsmöten och sessioner, dels i flera medlemsförslag av rent partipolitisk karaktär än tidigare. Denna ökade samverkan inom partierna torde bidra till att bättre förankra det nordiska samarbetet hos politikerna.

Målsättningen bör emellertid också vara att i högre grad än hittills engagera de nationella parlamenten i det nordiska samarbetet. En debatt i riksdagen på grundval av delegationens berättelse kunde vara ett steg i denna riktning. Vidare skulle utförlig information om nordiskt samarbete till riksdagsgrupperna kunna bidra till fördjupad kunskap om Nordiska rådet och dess verksamhet också hos de parlamentariker, som inte är direkt engagerade i dess arbete.

B. DELAGATIONEN OCH DESS VERKSAMHET

Delegationens medlemmar

Val till Nordiska rådets svenska delegation ägde rum den 9 oktober 1980. Till medlemmar utsågs Allan Hernelius, Olof Palme, Bertil Jonasson, Sture Palm, Rolf Sellgren, Paul Jansson, Ingrid Sundberg, Essen Lindahl, Rune Gustavsson, Doris Håvik, Per Petersson, Grethe Lundblad, Gunnel Jonäng, Svante Lundkvist, Gabriel Romanus, Lars Werner, Nils Carlshamre och Lennart Andersson. Till suppleanter i delegationen utsågs Ingegerd Troedsson, Thage Peterson, Olle Eriksson, Arne Gadd, Elver Jonsson, Karl-Erik Häll, Rolf Clarkson, Bengt Wiklund, Ulla Ekelund, Tyra Johansson, Margaretha af Ugglas, Georg Andersson, Gunnar Björk i Gävle, Karin Flodström, Kersti Swartz, Eivor Marklund, Tage Adolfsson och Nils Hjorth.

Möten

Under verksamhetsperioden har delegationen hållit sex möten. Vid mötet den 21 maj 1980 diskuterades rådets arbetsformer. Bl. a. dryftades den försöksordning som praktiserats under 28:e sessionen att till regering eller ministerråd ställa s. k. 24-timmars frågor. Delegationen förordade ytterligare ett års försöksordning, innan ställning togs till en eventuell permanent ordning. Delegationen fann vidare att talartiden vid generaldebatten fortsatt borde begränsas, men att någon begränsning i samband med sakdebatten inte var nödvändig. Vidare borde den nuvarande tidsramen för sessionen behållas. Vid mötet diskuterades också den nordiska budgetproceduren och ett eventuellt sammanförande av behandlingen av ministerrådets båda budgetar – allmänna budgeten och kulturbudgeten – till rådets

budgetkommitté. Delegationen var positiv till att kulturutskottet liksom tidigare framförde sina synpunkter på förslaget till kulturbudget direkt till ministerrådet, dock först efter att ha redogjort i budgetkommittén för sin inställning. Vidare skulle budgetkommitténs ordförande delta vid kulturutskottets möte med ministerrådet och därvid ges möjlighet att framföra kommitténs synpunkter.

Vid det konstituerande mötet den 22 oktober 1980 omvaldes Olof Palme till delegationens ordförande och Allan Hernelius till vice ordförande. Vid mötet diskuterades även frågan om partiöverläggningar i samband med utskottsmöten. Delegationen ställde sig positiv till ett främjande av partisamverkan inom rådet och uttalade sitt stöd för att en generös hållning skulle iakttas såvitt gällde kostnaden för deltagande i partiöverläggningar.

Till delegationens möte den 26 februari 1981 hade statsrådet Karin Söder, nordisk samarbetsminister, inbjudits. Statsrådet Söder redogjorde för de viktigaste frågorna inför sessionen samt underströk behovet av prioritering i det nordiska samarbetet.

Arbetsutskottet

Vid delegationens möte den 22 oktober 1980 valdes ett arbetsutskott bestående av Olof Palme, Allan Hernelius, Bertil Jonasson, Sture Palm och Rolf Sellgren. Arbetsutskottet har efter föregående session hållit fem möten.

Vid mötet den 21 maj 1980 beslöts ändring av reglementet för Nordiska rådets svenska delegation såvitt gällde § 6 om delegationens berättelse till riksdagen. Ändringen bestod i att berättelsen skulle innehålla uppgifter om rådets och delegationens verksamhet i dess helhet och inte begränsas till verksamheten vid sessionerna.

Vid mötet den 28 maj 1980 föreslogs en ny ändring av reglementet, nämligen om tidsbegränsat förordnande för delegationens kanslichef. Vid mötet den 26 februari 1981 beslöt arbetsutskottet i likhet med förvaltningsstyrelsen tillämpa ändrade regler för traktamentsersättning vid resa eller förrättning för Nordiska rådet. Härigenom sker en samordning mellan traktamentet vid förrättning för rådet och utgående dagtraktamente från riksdagen.

Konferenser

Karl-Erik Häll och Rolf Sellgren deltog i den tolfte Nordkalottkonferensen i Luleå/Piteå den 1–3 augusti 1980.

Bertil Jonasson deltog i en konferens om "Europe of Regions – a Conference on Decentralization and Regional Anatomy in the Nordic countries" i Köpenhamn den 14–20 september 1980.

Informationsåtgärder

Ett 30-tal pressmeddelanden har under verksamhetsperioden skickats till massmedia, organisationer och andra intresserade (upplaga ca 700 exemplar).

Den svenska delegationen informerade i samarbete med Försäkringskassaförbundet om den gemensamma trygghetskonventionen för de nordiska länderna i TV 1 och TV 2:s Anslagstavla. Inslaget behandlade rättigheter till sjukförmåner vid vistelse i annat nordiskt land och producerades i en svenskspråkig och en finskspråkig version. Inslaget sändes i juni, augusti, november och december i båda kanalerna, totalt ca 10 gånger.

Under januari–mars 1981 infördes tre informationsannonser i journalisternas facktidning Journalisten, vars upplaga är ca 12 000 ex. Annonsen informerade om svenska delegationen och dess sekretariat och om nordiskt samarbete i allmänhet.

Den 11 februari 1981 anordnades ett seminarium i delegationens kansli-lokaler för representanter för studieförbunden. Information lämnades om aktuella frågor inom det nordiska samarbetet.

Övrig verksamhet

Den 19 februari 1981 anordnades ett möte med svenska kontaktmän för nordiska frågor. Vid mötet diskuterades aktuella frågor inför den 29:e sessionen i Köpenhamn 1981 och värdet av kontaktmannainstitutionen.

Mot bakgrund av riksdagens beslut att utöka den praktiska arbetslivsorienteringen har elever från såväl gymnasieskolan som grundskolan beretts tillfälle att följa och delta i arbetet vid delegationens kansli.

C. 29:e SESSIONEN

C.1 GENERALDEBATTEN

Generaldebatten fördes med utgångspunkt från Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet och rapporten från Nordiska rådets presidium om dess verksamhet efter 28:e sessionen.

Det spända internationella läget, den ekonomiska situationen och därmed sammanhängande ökande arbetslöshet, "en nordisk modell", nordiskt industriellt samarbete, bilateralt och/eller multinationellt samarbete, utrikes- och säkerhetspolitiska frågor i rådet, de självstyrande områdena – Färöarna, Grönland, Åland – representation i rådet, ett nordiskt trafik-säkerhetsår och rusmedelsproblem utgjorde återkommande ämnen i generaldebatten.

Ekonomi och arbetslöshet

Flera talare i generaldebatten åberopade en skrivelse till rådsmedlemmarna från Nordens Fackliga Samorganisation (NFS), vari pekades på att arbetslösheten mellan åren 1973 – 1980 stigit från 130 000 till 400 000 personer. Risk finns, enligt NFS, att mer än 600 000 människor skulle kunna bli arbetslösa under 1981. Statsminister *Fälldin* åberopade NFS'

skrivelse och framhöll att Norden sett som en enhet hörde till den grupp länder som hade klarat arbetslösheten bäst. Det skulle dock komma att behövas aktiva insatser både nationellt och i samverkan mellan länderna, om sysselsättningen och rätten till arbete för alla skulle kunna hävdas. *Svante Lundkvist* anknöt också till NFS' skrivelse och ansåg att arbetslösheten inte fick accepteras som ett medel man medvetet valde för att uppnå andra mål i den ekonomiska utvecklingen. Rätten till arbete, en rättfärdig fördelning av produktionsresultatet och skyddet för de svaga grupperna i samhället var mål för den ekonomiska politiken som borde hävdas gemensamt i de nordiska länderna.

Även *Olof Palme* hänvisade till de av NFS angivna arbetslöshetssiffrorna och noterade att de nordiska ländernas samlade underskott i bytesbalansen gentemot utlandet för 1980 beräknas uppgå till 55 miljarder, vilket skulle betyda att de nordiska folken inte längre försörjde sig själva. *Paul Jansson* varnade för frestelsen att överge den fulla sysselsättningen som ett grundläggande mål för den ekonomiska politiken och särskilt för den ökade ungdomsarbetslösheten. *Paul Jansson* kom också in på den offentliga sektorns expansion och underströk att en stark offentlig sektor var nödvändig för att tillgodose viktiga samhällsbehov.

Industri- och energisamarbete

Statsministrarna *Gro Harlem Brundtland* och *Thorbjörn Fälldin* tog i sina anföranden upp de då pågående förhandlingarna om industri- och energisamarbete mellan Norge och Sverige. Statsminister *Fälldin* framhöll att en eventuell norsk-svensk överenskommelse inte skulle betyda en slutlig lösning på de norsk-svenska samarbetsfrågorna utan skulle ses som ett steg på en accelererad utveckling som kunde öppna nya framkomstvägar.

Olof Palme hälsade med tillfredsställelse det förhållandet att man inom det industriella nordiska samarbetet nu kommit tillbaka till konkreta diskussioner och hänvisade till överläggningarna om det norsk-svenska industri- och energisamarbetet. *Svante Lundkvist* pekade på initiativ som de nordiska socialdemokraterna hade tagit till samarbete inom olika industribranscher, såsom glasindustrin och möbelindustrin. Möjligheterna till samarbete inom olika branscher borde tillvaratas och utvecklas. Här hänvisade *Svante Lundkvist* till NFS' industripolitiska program och till att allt fler företagsledare krävde att Nordens politiker försökte finna former för ett effektivare industripolitiskt samarbete.

Statsrådet *Åsling* berörde frågan om den nya tekniken och särskilt satellitsystem för informationsöverföring. Han ifrågasatte om inte det nordiska samarbetet skulle få sitt mest påtagliga genombrott på detta område.

Ministerrådets utredningar och andra aktiviteter på det energi-, industri-, handels- och ekonomisk-politiska området samlas eller kommer att samlas under rubrikerna "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken

och framtiden". Statsrådet *Burenstam Linder* hänvisade till detta och till ministerrådets strävan att förvandla Norden till något av en hemmamarknad samt underströk att utvecklingen i varje land var synnerligen betydelsefull för de andra nordiska länderna. Han avvisade här alla åtgärder som kunde betecknas som protektionistiska ingrepp.

Utrikes- och säkerhetspolitiska frågor i Nordiska rådet

Särskild uppmärksamhet fick de säkerhetspolitiska frågorna och frågan om Norden som en kärnvapenfri zon. *Lars Werner* som representant för vänsterpartierna i rådet ansåg att en mer formaliserad diskussion om de säkerhetspolitiska frågorna borde äga rum i rådet, men att de nuvarande reglerna om att rådet inte fattar beslut i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor skulle gälla också fortsättningsvis. Folketingets talman i Danmark *K.B. Andersen* samt stortingsrepresentanterna *Trygve Bratteli* och *Kåre Willoch* varnade dock för en formalisering av denna typ av debatt.

Bilateralt samarbete eller samarbete enligt den s. k. byggklossprincipen

Statsminister *Fälldin* liksom statsminister *Gro Harlem Brundtland* och den danske samarbetsministern *Lise Østergaard* tog i sina inlägg upp frågan om bilateralt samarbete i förhållande till allnordiska lösningar och pekade bl. a. på det då förväntade energi- och industriavtalet mellan Norge och Sverige. Enighet förelåg om att bilaterala lösningar kunde utgöra byggklossar i ett vidare nordiskt samarbete. Även statsrådet *Burenstam Linder* kom in på byggklossprincipen som ett medel att förvandla Norden till en hemmamarknad.

"En nordisk modell"

Begreppet "nordisk modell" användes av flera talare under generaldebatten. Stortingspresident *Guttorm Hansen* framhöll att de nordiska länderna borde samarbeta just för att kunna slå vakt om den nordiska samhällsmodellen. *Olof Palme* underströk i sitt anförande detta och varnade för de faror som hotade den nordiska modellen. Härvid pekade han på faran för krig, den internationella ekonomiska krisen och en tilltagande konservatism. Den nordiska modellen kunde, enligt *Olof Palme*, spela en viktig roll i ett bredare internationellt sammanhang.

Nordsat

Frågan om Nordsat berördes av flera talare i generaldebatten, även om den egentliga debatten knöts till kulturutskottets betänkande i ämnet. *Allan Hernelius* ansåg att tiden hade verkat till förmån för Nordsat och att nya ekonomiska kalkyler övertygande visat att den teknologiska utvecklingen gjorde det nära nog nödvändigt för nordisk industri att satsa på en nordisk TV-satellit. Statsrådet *Åsling* konstaterade att frågan om Nordsat befann sig i en snabb och intressant mognadsprocess. Hans förhoppning

var att den nya satellittekniken var det område där det nordiska samarbetet skulle få sitt mest konkreta genombrott. Även *Svante Lundkvist* berörde frågan om Nordsat och åberopade här ekonomiska utskottets uttalande om rymdteknologiskt samarbete som ett led i ett utvidgat nordiskt industrisamarbete.

Nordiskt trafiksäkerhetsår

Rådets trafikutskott har engagerat sig starkt för att få till stånd ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983. *Essen Linduhl* presenterade i generaldebatten planerna för en sådan kampanj. Han ansåg att det nordiska trafiksäkerhetsåret gav en unik möjlighet att agera för en ökad trafiksäkerhet och att manifestera det nordiska samarbetet och ge det en bred folklig förankring.

Rusmedelsmissbruket

Rune Gustavsson uppehöll sig i sitt inlägg i generaldebatten vid drogmissbruket och då särskilt vid narkotikamissbruket bland ungdomar. De nordiska länderna borde gemensamt gå till kamp mot narkotikan och dess profitörer. Samarbetet borde inriktas på åtgärder på lagstiftningsområdet, kontroller vid gränserna, översyn av bestämmelserna inom kriminalvården och påverkan av opinionen.

Rationalisering av Nordiska rådets arbetsformer

Bl. a. statsrådet *Söder*, statsminister *Koivisto*, den danska samarbetsministern *Lise Østergaard*, den finska samarbetsministern *Pirkko Työläjärvi*, *Allan Hernelius* och *Svante Lundkvist* aktualiserade i generaldebatten frågor i anslutning till rådets organisation och arbetsformer. Utgångspunkt för talarna var det ökade antalet ärenden i rådet och därav orsakade svårigheter att överblicka samarbetet. Andra frågor som berördes var generaldebattens funktion inom rådet, beslutshastigheten i det nordiska samarbetsmaskineriet, tendensen mot en ökad byråkratisering av det nordiska samarbetet, de ekonomiska resurserna för nordiskt samarbete samt politiseringen av samarbetet på parlamentarikersidan. Statsrådet *Söder* uttalade i detta sammanhang att det mångfacetterade nordiska samarbetet ställde stora krav på resurser och att därför en uppsplittring av samarbetet på olika områden borde undvikas. Samarbetsministrarna hade mot denna bakgrund försökt att politiskt strukturera det nordiska samarbetet inom två rubriker, "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden". *Allan Hernelius* varnade för byråkratisering av det nordiska samarbetet och ansåg att stor återhållsamhet borde visas vid inrättandet av institutioner och organ. Han avvisade också från socialdemokratisk sida framförda idéer om resurser för ett partipolitiskt uppbyggt nordiskt samarbete.

Svante Lundkvist påtalade den brist i det nordiska samarbetet som förelåg på grund av att de nordiska frågorna inte hade den rätta förankring-

en i de nationella parlamenten. Sådan förankring kunde nås först om frågorna fick samma politiska hantering i rådet som i de nationella parlamenten.

C.2 SAKFRÅGOR

Saklistan för tjugonionde sessionen (enligt terminologin i rådets arbetsordning benämns ärendena saker), upptog 25 A-saker, 6 ministerrådsförslag (B-saker), 12 berättelser från Nordiska samarbetsorgan (C-saker) och 63 meddelanden från ministerrådet och regeringarna (D-saker). En A-sak återförvisades till utskott för fortsatt behandling. I rådet var dessutom anhängiga 14 A-saker och en B-sak vilkas behandling i utskotten fortsätter. Vid sessionen framställdes och besvarades i plenum sammanlagt 35 frågor (E-saker).

Enligt 22 § i arbetsordningen för rådet hade presidiet utarbetat en rapport rörande sin verksamhet under tiden efter rådets närmast föregående session. Efter generaldebattens slut lades rapporten till handlingarna.

32 rekommendationer och 5 yttranden till de nordiska regeringarna respektive Nordiska ministerrådet antogs. Texten till dessa har fogats till berättelsen som bilaga. Då i det följande inte annat angivits, har samtliga i omröstningen deltagande svenska medlemmar röstat för respektive rekommendation eller yttrande.

I avsnitt D lämnas en redogörelse för de behandlade sakerna. Det fullständiga materialet finns tryckt i rådsförhandlingarna, innefattande bl. a. stenografiska referat av överläggningarna.

C.3 ORGANISATION M. M.

Den svenska delegationen bestod vid sessionen av följande *regeringsrepresentanter*: statsminister Fälldin, statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Åsling, Söder, Burenstam Linder, Johansson, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Petri och Eliasson och följande *valda medlemmar*: Allan Hernelius, Olof Palme, Olle Eriksson som ersättare för Bertil Jonasson, Sture Palm, Rolf Sellgren, Paul Jansson, Ingrid Sundberg, Essen Lindahl, Rune Gustavsson, Doris Håvik, Per Petersson, Grethe Lundblad, Gunnel Jonäng, Svante Lundkvist, Gabriel Romanus, Lars Werner, Nils Carlshamre och Lennart Andersson.

Härjämte var följande *suppleanter* närvarande under sessionen: Thage Peterson, Arne Gadd, Elver Jonsson, Karl-Erik Häll, Rolf Clarkson, Gunnar Björk i Gävle och Eivor Marklund.

Delegationen biträdades av sin sekreterare, kanslichef Christer Jacobson, och övrig kanslipersonal.

Till rådets president valdes vid sessionen folketingsmedlem Knud Enggaard, Danmark, samt till vice presidenter riksdagsledamot Elsi Hetemäki-

Olander, Finland, altingsmand Matthías Á. Mathiesen, Island, stortingspresident Guttorm Hansen, Norge och riksdagsledamot Olof Palme, Sverige.

Vid sessionen fördelades rådets medlemmar på fem utskott: juridiska utskottet med 13 medlemmar, kulturutskottet med 17 medlemmar, social- och miljöutskottet och trafikutskottet med vardera 13 medlemmar och ekonomiska utskottet med 22 medlemmar.

De svenska medlemmarna fördelades på följande sätt:

Juridiska utskottet: Lennart Andersson, Nils Carlshamre och Lars Werner.

Kulturutskottet: Gunnel Jonäng, Sture Palm (utskottets vice ordförande), Olof Palme och Ingrid Sundberg.

Social- och miljöutskottet: Rune Gustavsson, Doris Håvik och Grethe Lundblad.

Trafikutskottet: Essen Lindahl, Per Petersson och Rolf Sellgren.

Ekonomiska utskottet: Allan Hernelius, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Svante Lundkvist (utskottets ordförande) och Gabriel Romanus.

Val företogs till rådets *budgetkommitté*. Till svenska medlemmar i kommittén utsågs Nils Carlshamre och Svante Lundkvist (kommitténs ordförande).

Val företogs även av medlemmar och suppleanter till ett särskilt utskott med uppgift att granska *Nordiska kulturfondens förvaltning*. Till svensk medlem i utskottet, som består av fem medlemmar och fem suppleanter, utsågs Sture Palm med Gunnel Jonäng som suppleant.

Slutligen företogs val till *Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté* för perioden 1 maj 1981–31 april 1983. Kontrollkommittén består av 10 representanter, två från varje land. Den ena av de nationella representanterna utsågs av Nordiska rådet, den andra av Nordiska ministerrådet. Till svensk medlem utsåg rådet Paul Jansson.

D. PRESIDETS, UTSKOTTETS OCH KOMMITTÉERNAS VERKSAMHET

D.1 PRESIDET

Medlemmar

Medlemmar i presidiet har varit folketingsmedlem Knud Enggaard, Danmark, riksdagsledamot Elsi Hetemäki-Olander, Finland, altingsmand Matthías Á. Mathiesen, Island, stortingsrepresentant Lars Korvald, Norge och riksdagsledamot Olof Palme, Sverige. Matthias Á. Mathiesen var rådets president fram till 29:e sessionen, då Knud Enggaard valdes till ny president. Stortingspresident Guttorm Hansen invaldes som norsk presi-

diemedlem vid samma tidpunkt. Suppleant för den svenska presidiemedlemmen har varit riksdagsledamot Allan Hernelius.

Möten

Presidiet har efter 28:e sessionen hållit möten den 24 juni 1980 i Oslo, då överläggningar ägde rum med ordförandena i rådets utskott och kommittéer, den 25 juni i Harstad, Norge, då även överläggningar med Nordiska ministerrådet/samarbetsministrarna ägde rum, den 29 september i Göteborg, den 27 november i Köpenhamn, då presidiet även mötte de nordiska ländernas statsministrar, den 13 december i Oslo, den 21 januari 1981 i Stockholm samt under sessionen i Köpenhamn den 1 och 4 mars. Vid mötet den 4 mars ägde överläggningar rum med samarbetsministrarna.

Verksamhet

Med anledning av medlems- och regeringsförslag om de självstyrande områdenas representation i Nordiska rådet har en utredning tillsatts med representanter för de nordiska ländernas regeringar och presidiet för att utreda frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i rådet. Dåvarande statsrådet Håkan Winberg utsågs till svensk regeringsrepresentant i kommittén och som kommitténs ordförande. Kommittén räknar med att kunna avsluta sitt arbete till rådets 30:e session.

Vid mötet mellan presidiet och ordförandena i rådets utskott och kommittéer diskuterades bl. a. rådets arbetsformer. Mot bakgrund av erfarenheterna från 28:e sessionen av talartidsbegränsning under generaldebatten beslöt presidiet föreslå motsvarande begränsning vid 29:e sessionen. Vidare beslöt presidiet att inför 29:e sessionen framlägga förslag till fortsatt försöksordning med s. k. 24-timmars frågor, vilket hade prövats redan vid den 28:e sessionen. Förslagen tillstyrktes av rådet.

Presidiet möter ordförandena i utskott och kommittéer en eller två gånger om året för att diskutera bl. a. uppläggningsen och erfarenheterna av sessionerna.

Vid de gemensamma överläggningarna mellan presidiet och samarbetsministrarna i Harstad diskuterades bl. a. erfarenheterna från rådets 28:e session i Reykjavik, förberedelserna för 29:e sessionen i Köpenhamn, förberedelser av ett trafiksäkerhetsår, ökat nordiskt forskningssamarbete, radio- och TV-samarbete, ekonomiskt forskningsråd och Nordkalottsarbete. Mot bakgrund av den diskussion som fördes vid Reykjavikssessionen angående mera konkreta resultat av den nordiska samarbetsviljan fann presidiet och samarbetsministrarna att respekten för det nordiska samarbetet skulle öka om arbetet blev mera effektivt och om detta kunde påvisas utanför de nordiska organen. Det fanns ett uttalat önskemål om en klarare markering av var tyngdpunkterna i det nordiska samarbetet skulle ligga. En prioritering av arbetet till vissa större samarbetsområden måste ske.

Även vid mötet mellan presidiet och statsministrarna restes frågan om prioritering av samarbetsområdena. Det ansågs betydelsefullt att ministerrådet och rådets organ gemensamt sökte fram till en mera planmässig prioriteringsordning. Vid mötet diskuterades nordiskt radio- och TV-samarbete, ökad nordisk forskningsinsats, energi- och industrisamarbete, förslaget till en ny nordisk trygghetskonvention, nordiskt trafiksäkerhetsår och rådets 29:e session.

Presidiet beslöt uppdra åt sekreterarkollegiet att företa en analys av presidiensekretariatets arbetsformer och organisation mot bakgrund av de senaste tio årens erfarenheter.

Presidiet har i sin slutrapport till rådet sammanfattat målsättningarna såvitt gäller de parlamentariska funktionerna på följande sätt: a) att effektivisera samarbetsapparaten på rådssidan, b) att förbättra rådmedlemmarnas möjligheter att delta i prioriteringsprocessen och därmed påverka besluten på ministerrådssidan och c) att stärka det parlamentariska initiativet och den parlamentariska styrningen i det nordiska samarbetets utveckling på längre sikt.

Rådets årliga konferens, som behandlade ämnet "Den nordiska kulturgemenskapen – fiktion eller verklighet?", hölls i Göteborg 29–30 september 1980. Omkring 120 deltagare från samtliga nordiska länder deltog i konferensen.

Presidiet har haft fortlöpande kontakter med arbetsmarknadens parter.

D.2 UTSKOTTEN

D.2.1 Juridiska utskottet

Det nordiska lagstiftningsprogrammet har liksom tidigare år utgjort en av utskottets huvudfrågor. Stor uppmärksamhet har vidare ägnats åt frågan om representation i rådet för de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland.

Enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna och en nordisk språkonvention är andra frågor utskottet arbetat med under verksamhetsåret. Även våldspornografin har behandlats dock utan att leda till någon rekommendation.

Medlemmar

Svenska medlemmar i juridiska utskottet har varit Lennart Andersson (s), Nils Carlshamre (m) och Lars Werner (vpk).

Möten

Utskottet har hållit möten den 12–13 augusti 1980 i Visby, den 24–25 november i Oslo, den 19–20 januari 1981 i Stockholm samt den 2 och 4 mars under sessionen i Köpenhamn.

Vid mötet i Visby gav landshövding Einar Gustavsson en orientering om Gotland och berörde särskilt de kommunikationstekniska och lokaliseringspolitiska problem som är karakteristiska för länet. Utskottet fick även information om kriminalvården på Gotland vid besök på kriminalvårdsanstalterna i Visby och Lärbro. Oljeberedskapen studerades vid besök vid kustposteringen i Slite.

Vid Osломötet ägde gemensamma överläggningar rum mellan utskottet och de nordiska justitieministrarna. Utskottet kunde då konstatera, att ministrarna hade fullföljt sina vid sessionen 1980 uttalade intentioner om att intensifiera lagstiftningssamarbetet genom att bl. a. hålla ytterligare ett årligt justitieministermöte. Konsekvenserna av den 1979 genomförda ändringen av den nordiska passkontrollöverenskommelsen, som innebär att passkontroll kan företas inom det nordiska passfrihetsområdet, diskuterades även. Ministrarna upplyste att den möjlighet som hade skapats genom ändringen inte hade utnyttjats. Några aktuella planer på att utnyttja den fanns inte heller. I stället försökte man genom andra kontrollåtgärder att hindra olovlig inresa i och mellan de nordiska länderna.

Utskottet har under året ägnat stor uppmärksamhet åt frågan om representation i rådet för Färöarna, Grönland och Åland. Presidiet har på utskottets förslag tillsammans med regeringarna tillsatt en kommitté bestående av presidiet och en regeringsrepresentant från varje land för att undersöka de självstyrande områdenas representation i rådet. Som ordförande utsågs dåvarande statsrådet Winberg.

Behandlade saker

Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet
Juridiska utskottet uppehöll sig i betänkandet över *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C I)* inledningsvis vid det nordiska samarbetet under kommande år och fäste stor vikt vid ministerrådets beslut om en koncentration av det nordiska samarbetet till bredare samarbetsprojekt, sammanfattade under rubrikerna "Norden som hemmarknad" och "Tekniken och framtiden". Härvid underströks betydelsen av en harmoniserad lagstiftning.

Utskottet ansåg att den begynnande tendensen till politisering av arbetet i Nordiska rådet borde vidareutvecklas.

Med tillfredsställelse noterades att de nordiska justitieministrarna beslutat att intensifiera det nordiska lagstiftningssamarbetet bl. a. genom förbättrad planläggning och utbyggnad av samarbetsområdena.

Äktenskapslagstiftningen intar en framträdande plats i det nordiska lagstiftningsprogrammet. Utskottet konstaterade att det förelåg en viss skillnad i uppfattningarna mellan de olika ländernas äktenskapskommittéer. Detta försvårade arbetet med en harmonisering av ländernas regler om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar. Ministerrådet borde fortsätta arbetet med att söka nå fram till ett gemensamt underlag för ändringar av

dessa regler och anmodades att vid 30:e sessionen 1982 ge en utförlig redogörelse för arbetet med harmoniseringen. Utskottet tog i år liksom tidigare år också upp frågan om en eventuell reglering av de ekonomiska problem som kan uppstå mellan sammanboende utan äktenskap. Bl. a. som en följd av Helsingforsavtalets artikel 4 borde vid en eventuell ny lagstiftning möjligheterna för nordisk harmonisering undersökas, innan de enskilda ländernas regeringar och parlament tog några lagstiftningsinitiativ.

Utskottet ansåg det betydelsefullt att som ett led i arbetet med projektet "Norden som hemmamarknad" en harmonisering eftersträvades av de regler inom avtalsrätt, köplagstiftning och skadeståndsrätt som berör konsumenten i det dagliga livet. Ministerrådet borde vara uppmärksamt på dels att det påbörjade reformarbetet rörande köplagstiftning genomfördes med beaktande av att den nordiska rättsenheten upprätthölls och dels att möjligheterna undersöktes för en gemensam ståndpunkt beträffande frågan om regler om produktansvar. I anslutning till försäkringsavtalslagstiftningen noterade utskottet att den tidigare rättslikheten på detta område brutits i och med att Sverige antagit en särskild konsumentförsäkringslag. Ministerrådet borde senast vid rådets 30:e session 1982 närmare redogöra för möjligheterna för att den nordiska rättslikheten kunde återinföras. Till 30:e sessionen uppmanades ministerrådet också att redogöra för möjligheterna för en gemensam nordisk lagstiftning om försäkringsgivares regressrätt.

På det kriminalpolitiska området noterades att ett nordiskt utredningsarbete pågår om väsentliga ändringar i det straffrättsliga sanktionssystemet. Detta arbete skulle påskyndas.

Frågan om videovåld togs också upp i utskottets betänkande. Det framhölls att problemen ännu inte var lika stora i alla de nordiska länderna men problemställningen densamma. Det hänvisades till medlemsförslagen om förbud mot våldspornografi (se här nedan) och om åtgärder mot spridning av videovåld. Även om utskottet i sak ännu inte hade behandlat medlemsförslaget om videovåld, föreslog utskottet att ministerrådet skulle försöka samordna strävandena i alla de nordiska länderna att komma till rätta med problemen kring videogram med grova och sadistiska våldsinslag.

Beträffande frågan om de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi uppmanades ministerrådet att upprätta en rådgivande kommitté under ministerrådet för att koordinera det vidare nordiska samarbetet om dessa företag. Denna kommitté skulle arbeta i nära anslutning till fackföreningsrörelsen och näringslivet.

Utskottets betänkande föranledde en livlig debatt i plenarförsamlingen. Dåvarande statsrådet Winberg deltog i denna och uppehöll sig särskilt vid arbetet med harmoniseringen av reglerna om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar.

Rådet antog utskottets förslag til yttrande (nr 5) med 52 röster mot 8 (däribland Gunnar Björk i Gävle, Rune Gustavsson och Gunnel Jonäng). I medlem avstod från att rösta.

Förbud mot våldspornografi

Ett medlemsförslag hade väckts av bl. a. Ulla Ekelund och Gunnel Jonäng, vilket syftade till en undersökning av möjligheterna till lagstiftning som förbjöd våldspornografi.

I Finland, Island och Norge är pornografiska skrifter helt förbjudna. I Danmark och Sverige är sådana tidigare förbud upphävda, men i bägge länderna har under de senaste åren antagits straffbestämmelser riktade mot barnpornografi. Utbredningen av våldspornografi är störst i Danmark och Sverige, betydligt mindre i Finland och Norge. I Island utgör pornografin överhuvudtaget ett mycket litet problem. Utskottet ansåg liksom förslagsställarna att våldspornografin borde avskaffas. De olika utgångspunkterna i de nordiska länderna gjorde det emellertid osannolikt att det skulle vara möjligt att genomföra ett gemensamt eller harmoniserat förbud. Utskottet föreslog därför att medlemsförslaget inte skulle föranleda några åtgärder. En dansk och en finsk utskottsmedlem hade avgivit var sin reservation till utskottets betänkande med förslag till rekommendationer till ministerrådet om undersökningar i ämnet.

Vid den slutliga omröstningen i rådet erhöll det danska rekommendationsförslaget 29 röster (däribland Rune Gustavsson, Gunnel Jonäng, Rolf Sellgren). För utskottets förslag röstade 28 medlemmar (däribland Lennart Andersson, Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Allan Hernelius, Paul Jansson, Elver Jonsson, Essen Lindahl, Eivor Marklund, Gabriel Romanus, Ingrid Sundberg, Lars Werner). Eftersom rekommendationsförslaget inte hade fått erforderligt antal röster (30), innebar beslutet, att rådet inte företog sig något med anledning av medlemsförslaget.

Enhetliga viseringsregler

Socialdemokratiska medlemmar, bl. a. Lennart Andersson, hade i ett medlemsförslag aktualiserat frågan om en undersökning av möjligheterna att införa enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna.

Utskottet konstaterade, att det ännu nästan 25 år efter ingåendet av passkontrollöverenskommelsen fanns kvar skillnader beträffande viseringsreglerna i de enskilda nordiska länderna, vilka man redan 1957 ville få avvecklade. Arbetet i Nordiska utlänningsutskottet med begränsning av viseringskraven borde ytterligare intensifieras. Det var emellertid inte möjligt enligt utskottet att nå fullständig överensstämmelse just då mellan de nordiska ländernas viseringskrav. Härvid åberopades utrikes- och försvarspolitiska skäl liksom även förhållanden av rent inrikespolitisk karaktär. Om viseringsreglerna i de nordiska länderna vore mer likartade, skulle många av de problem som idag uppstår som en följd av illegal invandring till ett nordiskt land via ett annat kunna undgås.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 31) till ministerrådet att undersöka möjligheterna för att genomföra ensartade viseringsregler i de nordiska länderna. Rekommendationen antogs med 52 röster.

Nordisk språkkonvention

Nordiska ministerrådet hade hemställt att rådet skulle yttra sig över ett ministerrådsförslag om nordisk språkkonvention.

Utskottet noterade att konventionens anvisningar hade karaktär av rekommendationer. Utskottet insåg att detta naturligtvis innebar en svaghet men var samtidigt medvetet om de svårigheter som förelåg för att komma fram till ett resultat. Nuvarande tolk- och översättningsmöjligheter gjorde det inte möjligt att ingå mera förbindande förpliktelser. Utskottet utgick från att arbetet med en förbättrad språkservice för nordiska medborgare skulle komma att fortsätta. Utskottet pekade också på de problem som förelåg för sådana nordbor som har färöiska, grönländska eller samiska som modersmål. Språkkonventionen omfattar nämligen inte dessa språkgrupper.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 32) till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att ingå en konvention om nordiska medborgares rätt att använda sitt eget språk i annat nordiskt land i överensstämmelse med det utkast till konvention som bifogats ministerrådsförslaget B 32/j om en nordisk språkkonvention. Rekommendationen antogs med 53 röster.

Datasamarbete

Rådet beslöt på utskottets förslag att för sin del anse rekommendationen nr 13/1979 angående nordiskt datasamarbetet slutbehandlad. Utskottet hänvisade särskilt till det nära samarbete som etablerats mellan datainspektionerna i Danmark, Norge och Sverige samt det finska justitieministeriet.

Diskriminerande behandling av handikappade

Dåvarande statsrådet Winberg besvarade en fråga av en dansk rådsmedlem angående den diskriminerande behandling som handikappade utsatts för med anledning av ett tyskt domstolsutslag, som tillerkänt resande ersättning med anledning av att handikappade deltagit i resan i fråga. Statsrådet återopade svar på motsvarande frågor i den svenska riksdagen, där det framhållits att den tyska domstolens inställning var främmande för svenskt tänkesätt. Av svaret framgick också att de nordiska justitieministerna såg mycket allvarligt på frågan och att de nordiska regeringarna noga skulle följa utvecklingen och om så behövdes ta initiativ till ytterligare åtgärder utöver de initiativ som tagits genom kontakter i OECD och Europarådet.

D.2.2 Kulturutskottet

Även om Nordsat-frågan inte heller blev slutbehandlad vid denna session, kom den att ta mycket av kulturutskottets tid i anspråk. Även

rådets övriga utskott yttrade sig. Ministerrådet fortsätter utredningsarbetet med Nordsat på rekommendation av rådet.

Andra frågor utskottet behandlat är stöd till nordiska författare, utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer, en nordisk litteraturantologi för gymnasierna, utveckling av de nordiska forskarkurserna och ökat nordiskt forskningssamarbete.

Medlemmar

Svenska medlemmar i kulturutskottet har varit Gunnel Jonäng (c), Sture Palm (s) (vice ordförande), Olof Palme (s) och Ingrid Sundberg (m).

Möten

Utskottet har sedan 28:e sessionen hållit följande möten: den 17–18 juni 1980 i Uppsala, den 25–26 augusti i Ekenäs, den 30 september i Göteborg, den 1–2 december i Köpenhamn, den 22–23 januari 1981 i Stockholm samt den 1, 2 och 4 mars under sessionen i Köpenhamn.

Kulturutskottet har under året tagit ställning till den av ministerrådet genomförda utvärderingen av det nordiska kultursamarbetet under 1970-talet, den s. k. Bergendahlrapporten, diskuterat den nordiska kulturgemenskapen, behandlat frågan om nordisk radio och television via satellit samt frågan om ökat nordiskt forskningssamarbete.

Vid Uppsalamötet den 17–18 juni behandlades Bergendahlrapporten ingående av utskottet och vid gemensamma överläggningar med ministerrådet den 25–26 augusti i Ekenäs framlades utskottets synpunkter på rapporten. Utskottet ansåg det väsentligt att det nordiska kultursamarbetet gavs en folklig förankring och framhöll decentraliseringens stora betydelse för förnyelsekraften inom kultursamarbetet. Utskottet fann vidare att det parlamentariska inflytandet på kultursamarbetet ytterligare behövde förstärkas, eftersom ett större parlamentariskt inflytande samtidigt innebar en större folklig förankring, som var en grundförutsättning för utvecklingen av det nordiska samarbetet överhuvudtaget.

Den 29–30 september anordnades i Göteborg rådets konferens "Den nordiska kulturgemenskapen – fiktion eller verklighet?" med ett hundratal deltagande politiker och kulturarbetare samt representanter för myndigheter och organisationer. Syftet var att genom konferensen få nya impulser som kunde bidra till att ytterligare stärka förankringen av den nordiska kulturgemenskapen hos allmänheten, särskilt hos ungdomen.

Utredningen av frågan om nordisk radio och television via satellit hade utmynnat i ett ministerrådsförslag om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (se nedan). Inför sitt januarimöte hade utskottet haft två förberedande överläggningar i frågan, dels med ministerrådet den 26 augusti i Ekenäs och dels den 1 december i Köpenhamn efter redogörelse av ministerrådets förman Lise Østergaard.

På initiativ av statsministrarna hade ministerrådet företagit en utredning

och kartläggning av möjligheterna till ökat nordiskt forskningssamarbete. Vid mötet den 1 december i Köpenhamn framkom att den avslutande delen av forskningsrapporten inte skulle kunna färdigställas i god tid före 29:e sessionen, vilket utskottet fann mycket otillfredsställande eftersom detta innebar en försening av det forskningspolitiska samarbetet i Norden.

Kulturutskottet har haft gemensamma överläggningar med ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) dels som ovan nämnts den 26 augusti 1980 i Ekenäs och dels den 4 mars 1981 i Köpenhamn. Överläggningarna i Ekenäs gällde förutom den tidigare nämnda Bergendahlrapporten och radio- och TV-samarbetet kulturbudgeten för 1982. Vid överläggningarna i Köpenhamn var det återigen kulturbudgeten som diskuterades.

I enlighet med sin strävan att effektivisera kontrollen av de nordiska institutionernas verksamhet har kulturutskottet besökt Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och Nordisk institut for teoretisk atomfysik i Köpenhamn och informerat sig om deras verksamhet.

Behandlade saker

Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

I sitt betänkande över *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* framförde utskottet inledningsvis synpunkter på de åtgärder som ministerrådet eller regeringarna vidtagit med anledning av närmast föregående års yttrande. Utskottet konstaterade att särskilda meddelanden inte avgivits om yttrandet och de däri ingående olika punkterna. Med hänsyn till den tyngd som yttrandena hade som ett uttryck för rådets samlade uppfattning i olika frågor ansåg utskottet det önskvärt att särskilda meddelanden avgavs till rådet över yttrandena.

Såvitt gällde själva ministerrådsberättelsen återkom utskottet i stor utsträckning till frågor som berörts i tidigare betänkanen. Skäl härför var att utskottet inte var tillfreds med de av ministerrådet och regeringarna vidtagna åtgärderna.

Sålunda framhöll utskottet även detta år att de nordiska regeringarna borde bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska utredningsförslag och andra initiativ samt att uppföljningen fortgående borde rapporteras till rådet. Om problemet inte uppmärksammades var det risk för att delar av det beredningsarbete som utfördes på nordiskt plan blev ett självändamål genom att det aldrig ledde till avsett resultat på nationell plan. Därutöver vidhöll utskottet sin tidigare uppfattning att det borde utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets område.

Utskottet underströk i sitt betänkande, liksom det gjort tidigare, att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast borde skapas. Av ministerrådsberättelsen framgick att några fasta ordningar ännu inte fanns eller ens planerats, även om behovet av fasta stödordningar för olika

aktiviteter på utbildningsområdet var väl känt inom kulturavtalets organ.

Utskottet upphöll sig även vid stödet till det nordiska ungdomssamarbetet som enligt utskottet borde utvecklas ytterligare. Härvid aktualiserades även frågan om de nordiska handikapporganisationernas möjligheter att bli delaktiga i stödet till ungdomssamarbetet. Vidare framhölls betydelsen av att stödet till idrottssamarbetet också innefattade handikappidrott. Det konstaterades att Nordiska kulturfonden beslutat anvisa visst belopp för samsarbetsprojekt rörande handikappade med anledning av det internationella handikappåret 1981. Utskottet uttalade vidare sitt stöd för åtgärder i syfte att underlätta ungdomars resande i Norden. Utskottet erinrade också om sitt tidigare uttalande att ministerrådet i tid till 30:e sessionen 1982 framlade förslag om åjourföring av de nu gällande riktlinjerna för det nordiska kultursamarbetet (NU 1974: 24).

I debatten i plenarförsamlingen uppehöll sig Sture Palm vid det granskningsarbete som kulturutskottet företagit beträffande institutioner inom kulturavtalets ram. Från utskottet hade efterlysts en bättre rapportering rörande dess verksamhet och framtidsplaner.

Rådet antog utskottets förslag till yttrande (nr 2) med 66 röster.

Med anledning av att kulturutskottet inte funnit rapporteringen från ministerrådet fullt tillfredsställande i vissa fall ställde Ingrid Sundberg en fråga till ministerrådet om vilka åtgärder ministerrådet ämnade vidta för att förbättra rapporteringen till rådet och den nationella uppföljningen av rekommendationerna.

Av svaret framgick att frågan om uppföljning och rapportering av rådets rekommendationer varit föremål för diskussioner mellan samsarbetsministrarna och rådets presidium samt mellan samsarbetsministrarna och statsministrarna. Enighet förelåg om att det var angeläget att få till stånd en koncentration av arbetet till viktiga områden för att därigenom ge det nordiska samarbetet ökad effektivitet och slagkraft. Det nordiska samarbetet kunde knappast tillföras väsentligt ökade resurser i ett läge när samtliga länder i Norden måste skära ned de offentliga utgifterna.

Utbildningssamarbetet

I ett medlemsförslag om en nordisk litteraturantologi för gymnasier, väckt av bl. a. Gunnel Jonäng, Sture Palm och Ingrid Sundberg, anfördes att det inte fanns någon lärobok i nordisk litteraturhistoria eller någon antologi avsedd för utbildning av modersmåls lärare eller för praktisk undervisning i gymnasiet. En nordisk litteraturantologi skulle dels kunna ge eleverna en uppfattning om nordiska grannspråk dels underlätta deras språkförståelse.

I likhet med flertalet remissinstanser fann utskottet medlemsförslaget väl motiverat. Utskottet betonade vikten av att antologin omfattade litteratur på danska, finska, färiska, grönländska, isländska, norska, samiska och svenska. Kontakt borde vid själva utarbetandet av antologin på ett tidigt stadium etableras med berörda organ inom skolvärlden.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 10) till ministerrådet att låta utarbeta en nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet. Rekommendationen antogs med 42 röster.

Statsrådet Karin Andersson svarade på en fråga ställd av en finländsk ledamot om de *finska barnens utbildningsituation i Sverige*. Av svaret framgick att det statliga besparingsprogrammet i Sverige inte berörde hemspråksundervisningen eller övriga insatser för invandrare. Tvärtom förordades i budgetpropositionen en utökning av lågstadieläro-utbildningen för sökande med finska som modersmål och hemspråksläro-utbildningen.

Forskningssamarbete

Ett medlemsförslag hade väckts i syfte att få till stånd en intensifiering och vidareutveckling av verksamheten inom ramen för *Nordiska forskarkurser*. Förslaget byggde på en redogörelse för forskarkursverksamheten 1972–77. Förslagsställarna framhöll forskarkursernas stora betydelse och vikten av att kursverksamheten kontinuerligt utvecklades.

Utskottet konstaterade att den nordiska forskarkursverksamheten kontinuerligt kunnat utvecklas alltsedan det nordiska kulturavtalets tillkomst 1972. Detta arbete borde fortsätta i syfte att öka antalet kurser från nuvarande 22 till högst 25 kurser per år. Utskottet var emellertid inte berett att prioritera nordiska forskarkurser före andra verksamheter på kulturbudgeten.

På förslag av utskottet beslöt rådet anta en rekommendation (nr 12) till Nordiska ministerrådet att fortsatt utveckla de nordiska forskarkurserna. Rekommendationen antogs med 54 röster mot 1.

Sture Palm och Ingrid Sundberg hade väckt ett medlemsförslag om ett *nordiskt tungjon-laboratorium*. Förslagsställarna hänvisade till ett år 1972 väckt medlemsförslag i samma fråga, vars resultat blev en nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning (NOAC). Kommittén skulle koordinera och i viss mån finansiera samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna, en uppgift som försvårats på grund av bristande basutrustning, dvs. accelerators, i de enskilda länderna. Ett nordiskt samarbete skulle därför kunna resultera i ett modernt laboratorium med en accelerator med mycket bättre prestanda än vad varje nordiskt land ensamt kunde åstadkomma.

Utskottet ansåg med hänvisning till en pågående svensk utredning om den acceleratorbaserade forskningens ställning i Sverige att det var alltför tidigt att slutbehandla medlemsförslaget.

Utskottet anmälde sina synpunkter på förslaget inför rådet. Behandlingen fortsätter i utskottet.

Kulturutskottet föreslog att rådet inte skulle företa sig något med anledning av ett medlemsförslag som syftade till en utredning om möjligheterna

att upprätta en *nordisk vetenskapsakademi* med huvuduppgift att utge vetenskaplig litteratur av nordiskt intresse.

Utskottet hänvisade till remissinstansernas uppfattning om att det redan fanns ett väl fungerande samarbete på området och lämpliga organ härför. Utskottet noterade dock att det behövdes större samordning och förstärkta resurser i fråga om utgivning av vetenskapliga publikationer på nordiskt plan. Utskottet hade för avsikt att aktualisera denna fråga i annat sammanhang.

Rådet följde utskottets förslag.

Allmänskulturellt samarbete

Gunnel Jonäng m. fl. hade väckt ett medlemsförslag om *stöd till unga nordiska författare*. Förslagsställarna avsåg en stödordning med hjälp av vilken unga författare skulle kunna söka sig till något annat nordiskt land och där under kortare tid bekanta sig med landet, dess folk och kultur.

Utskottet föreslog att rådet skulle rekommendera 1) ministerrådet att stöda de nordiska författarkurserna på Biskops Arnö genom årligt bidrag 2) de nordiska regeringarna att utöka antalet författarstipendier för studieresa till annat nordiskt land. Det nordiska litteratursamarbetet över den nordiska kulturbudgeten består av Nordiska rådets litteraturpris, stöd till översättning av grannlandslitteratur och stöd till nordiska författarkurser på Biskops Arnö. Utskottet uttalade sitt stöd till nordiskt författarsamarbete men fann inte skäl, såsom gjorts i medlemsförslaget, att tillstyrka särskilt stöd till unga författare. Förslagets syfte kunde uppnås inom ramen för de nämnda nordiska författarkurserna på Biskops Arnö. Enligt utskottets uppfattning borde permanent bidrag avsättas på den nordiska kulturbudgeten till författarkurserna så att årliga kurser i fortsättningen kunde anordnas. Något bidrag för år 1981 hade inte beviljats. Utskottet fann det även angeläget med en förstärkning av de aktuella stipendieordningarna för författaresor i Norden. Stipendier skulle kunna utdelas även för resor från/till Färöarna och Grönland.

Rådet beslöt anta två rekommendationer (nr 8 och 9) i enlighet med utskottets förslag. Rekommendationerna antogs med 53 röster mot 3 respektive 55 röster mot 1.

I ett medlemsförslag väckt av bl. a. Gunnel Jonäng föreslogs etablering av en *utbytes- och stipendieordning* för att möjliggöra kontakt mellan *nordiska bildkonstnärer*. Förslagsställarna hänvisade till att det skulle inrättas fem gästateljéer i anslutning till Nordiska konstcentret på Sveaborg samt att det inte förelåg problem med att upprätta motsvarande ateljéordningar i de övriga nordiska länderna. För att bildkonstnärerna skulle ha ekonomiska möjligheter att utnyttja gästateljéerna borde en stipendieordning skapas.

Utskottet fann det naturligt att en sådan utbytes- och stipendieordning upprättades i anslutning till att gästateljéer inrättades vid Nordiska konst-

centret på Sveaborg. Syftet var att skapa praktiska och ekonomiska förutsättningar för nordiska bildkonstnärer att under kortare eller längre perioder arbeta i annat nordiskt land och samtidigt få kontakt med andra nordiska bildkonstnärer. Stipendieordningen borde finansieras över nordiska kulturbudgeten och administreras av Nordiska konstcentret.

Rådet beslöt på förslag av utskottet att anta en rekommendation (nr 11) till Nordiska ministerrådet att upprätta en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer. Rekommendationen antogs med 46 röster mot 1.

Utskottet föreslog att rådet inte skulle företa sig något med anledning av ett medlemsförslag, väckt av bl. a. Ulla Ekelund och Sture Palm, om en *stördordning för att uppmuntra konstindustriidkare*. Det skulle enligt förslagsställarna vara skäl att skapa en ordning med nordiska belöningar också för detta konstområde liksom på litteratur- och musikområdet för att därigenom kunna upprätthålla och utveckla en nordisk konstindustri inklusive konsthantverk.

Utskottet var i och för sig positivt till att stöda dessa konstnärsgrepp, men eftersom det rådde osäkerhet om medlemsförslagets omfattning och inriktning avvisades förslaget.

Rådet beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Nordiskt radio- och TV-samarbete

Nordiska ministerrådet hade hemställt att rådet skulle yttra sig över ett ministerrådsförslag om *ökat nordiskt radio- och TV-samarbete*. Förslaget var avfattat i sex punkter. Ministerrådets avsikt med de åtgärder som föreslogs var att skapa ett slutligt underlag för ett ställningstagande i ministerrådet före utgången av 1981 till frågan om en nordisk överenskommelse om utökat nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit.

Kulturutskottet föreslog att rådet skulle rekommendera ministerrådet att till 30:e sessionen 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av beslutsunderlaget i enlighet med vad som aviserats i ministerrådsförslag B 31/k. Utskottet fann det otillfredsställande att ministerrådsförslaget inte var ett slutgiltigt förslag och underströk med skärpa vikten av att ett underlag för slutligt ställningstagande kunde läggas fram före utgången av 1981. Utskottet delade ministerrådets uppfattning om den stora betydelse för människorna i Norden, som ett utökat radio- och TV-samarbete kunde få. Ministerrådets förslag om närmare överväganden när det gällde kanalantal och kanalfördelning samt frågan om översättningsnivå tillstyrktes. Inte heller fanns några invändningar emot förslaget om en komplettering såvitt avsåg de industripolitiska förutsättningarna för och konsekvenserna av ett satellitsamarbete. Utskottet uttryckte tillfredsställelse över ministerrådets planer på en komplettering av det nordiska kulturavtalet med samarbete på mediaområdet.

Till kulturutskottets betänkande hade fogats yttranden från rådets övriga utskott vilka samtliga tillstyrkte ministerrådsförslaget. Juridiska utskottet konstaterade, att det inte vid dåvarande tidpunkt fanns några utestående juridiska problem såvitt avsåg ministerrådsförslaget och därtill hörande utredningar. Social- och miljöutskottet fann det värdefullt, att de nordbor som i kraft av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden flyttat från ett nordiskt land till ett annat fick möjlighet att behålla kontakterna med hemlandet. Trafikutskottet lade vikt vid att utvecklingsarbetet på det tekniska området borde starta så tidigt som möjligt. Nordsat var ett viktigt led i utvecklingen av det tekniska kunnandet på telekommunikationsområdet. Ekonomiska utskottet bedömde för sin del Nordsat ur industripolitisk och finansiell synvinkel och ansåg rymdteknologin vara ett område av intresse för flera av de nordiska länderna.

En livlig debatt följde i plenarförsamlingen. Debatten inleddes av kulturutskottets talesman *Kjell Magne Bondevik*, Norge, som noterade att argumenten för Nordsat-projektet på senare tid blivit starkare. Bondevik hänvisade till de mellaneuropeiska satellitplanerna och sade att det knappast skulle vara rimligt om nordborna i framtiden inte skulle erbjudas något nordiskt alternativ. Statsrådet *Jan-Erik Wikström* var positiv till projektet och ansåg att i varje fall ett system måste skapas för att sprida nordiska radio- och TV-program. *Gabriel Romanus* pläderade för Nordsat både från industripolitiska och kulturpolitiska utgångspunkter. Det brådskade med ett ställningstagande så att nordisk industri inte hamnade på efterkälken i denna framtidsbransch. *Elsi Hetemäki-Olander*, Finland, uttalade sig för Nordsat av flera olika skäl. Hon noterade att Sveriges negativa hållning, som nu höll på att förändras, berott på att Sverige enligt planerna skulle betala hela 42 % av kostnaderna och att den mera industripolitiska Tele-X-satelliten därför framstod som ett alternativ. Om Nordsat inte skulle bli av borde Finland i alla fall delta i satellitutvecklingen, eventuellt med en egen satellit. *Hagen Hagensen*, Danmark, meddelade att hans parti (Det konservativa Folkeparti) inte hade tagit ställning till Nordsat. Han framförde dock att hänsyn på dansk sida borde tas till Färöarna och Grönland. Hagensen antydde också att man på dansk sida inte skulle ha någonting emot att de andra nordiska länderna sinsemellan ingick ett TV-avtal.

Sture Palm beklagade att fixeringen vid Nordsat blivit så stark att andra möjligheter inte blivit tillräckligt utredda. Utredningen hade enligt Palm lämnat alltför många frågor obesvarade såsom t. ex. utformningen av programpolitiken och de ekonomiska åtagandena. Det svenska Tele-X-projektet samt Nordvisionens möjligheter borde bli förmål för överväganden vid sidan av Nordsat. *Lars Werner* upprepade sitt partis tidigare negativa ståndpunkt till Nordsat och efterlyste andra billigare utvägar. Bl. a. borde man utreda möjligheterna till TV-överföring medels kabel mellan Sverige och Finland. Även Tele-X var en tänkbar lösning. *Gunnel Jonäng* framförde att de nordiska folkens existens och kulturella identitet hotades av de

kontinentala satelliter som snart skulle komma att välla in över Norden. Jonäng efterlyste fler program från grannländerna i det egna landets TV.

Rådet antog en rekommendation (nr 7) i enlighet med utskottets förslag med 70 röster mot 1. Två medlemmar avstod från att rösta (Arne Gadd och Lars Werner).

D.2.3. Social- och miljöutskottet

En ny nordisk konvention om social trygghet, som undertecknades vid sessionen, har utgjort ett av huvudämnena för utskottets arbete. Stor uppmärksamhet har också ägnats frågan om missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka samt forskning och utbildning på rusmedelsområdet. Andra viktiga frågor har varit nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal, friskvård, forskning om bilavgasernas inverkan på hälsan och miljön samt ungdomsarbetslösheten.

Medlemmar

Svenska medlemmar i utskottet har varit Rune Gustavsson (c), Doris Håvik (s) och Grethe Lundblad (s).

Möten

Utskottet har hållit möten i Jakobstad den 12–13 maj 1980, i Reykjavik och Egilstadir den 18–20 augusti, i Stockholm den 23 oktober, i Oslo den 3–4 november, i Stockholm den 17 december samt 22–23 januari 1981, den 23 februari i Helsingfors samt under sessionen den 2 och 4 mars i Köpenhamn.

Flera av dessa möten har varit gemensamma möten med Nordiska ministerrådet. Vid mötet mellan social- och hälsovårdsministrarna i Reykjavik den 19 augusti förordade utskottet sålunda att ett ministerrådsförslag borde framläggas till rådets 29:e session beträffande 1) reviderat nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet, 2) ny nordisk trygghetskonvention samt 3) utvidgning av den gemensamma arbetsmarknaden för social- och hälsovårdspersonal (se nedan under respektive rubrik).

Vid det gemensamma mötet med arbetsmiljöministrarna den 23 oktober i Stockholm efterlyste utskottet ett ministerrådsförslag om det reviderade nordiska samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet. Vid utskottets möte med ministerrådet-jämställdhetsministrarna den 4 november i Oslo efterlystes ett ministerrådsförslag om reviderat nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet. Den 23 januari mötte utskottet socialkonventionsutskottet för att diskutera innehållet i och tidtabellen för revisionen av den nordiska trygghetskonventionen.

Utskottet har avlagt studiebesök vid Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo samt vid Nordiska nämnden för handikappfrågor i Stockholm.

Utskottet har under året tillsatt tre parlamentariskt sammansatta arbetsgrupper för att förbereda möten med ministerrådet i olika sammansättningar (social- och hälsovårdsministrarna, arbetsmiljöministrarna och jämställdhetsministrarna).

Därtill har social- och miljöutskottet och ekonomiska utskottet tillsatt en arbetsgrupp för att förbereda det för de båda rådsutskotten gemensamma seminariet om energi- och miljöfrågor den 9–11 november 1981 i Södertälje.

Vid Förenta Nationernas kvinnokonferens i Köpenhamn deltog som representant för Nordiska rådet bl. a. Doris Håvik.

Behandlade saker

Ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

I sitt förslag till rådets yttrande över berättelsen framhöll utskottet att den rådande knappheten på ekonomiska resurser inte fick medföra att det nordiska samarbetet gavs en ensidig ekonomisk prägel till nackdel för den sociala välfärden uppfattad i vid mening. Särskilt viktigt var det att arbetsmarknadssamarbetet gavs hög prioritet. Eventuella förändringar i den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen borde först diskuteras mellan utskottet och ministerrådet, innan de företogs. Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet borde enligt utskottets uppfattning föreläggas rådet i form av ett ministerrådsförslag. Vidare borde jämställdhetsaspekter anläggas vid samhälls- och boendeplanering. Förenta Nationernas konvention mot alla former av diskriminering av kvinnor borde snarast ratificeras av samtliga nordiska stater.

På miljövärdhetsområdet fann utskottet att projektverksamheten borde koncentreras. De hittillsvarande erfarenheterna av den nordiska miljöskyddskonventionen borde utvärderas. ECE:s konvention om gränsöverskridande föroreningar borde snarast ratificeras av samtliga nordiska länder.

Inom social- och hälsovårdsområdet borde ett reviderat nordiskt samarbetsprogram föreläggas rådet i form av ett ministerrådsförslag. En utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans kompetensområde till att innefatta också sociala aspekter borde övervägas. Forskarutbildning borde införas vid hälsovårdshögskolan. Utredningen om efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal borde slutföras snarast. Slutligen ansåg utskottet att det nordiska samarbetet på handikappområdet borde intensifieras och fördjupas med anledning av Förenta Nationernas handikappår 1981.

Rådet antog utskottets förslag till yttrande (nr 4) med 50 röster mot 1.

Social- och hälsovårdssamarbete

Ministerrådet överlämnade i februari 1981 ett ministerrådsförslag till ny konvention om social trygghet till rådet för yttrande. Utskottet konstaterade

de i sitt betänkande att trygghetskonventionen tillförsäkrade flyttande nordbor i huvudsak samma sociala trygghet som inflyttningslandets egna medborgare. Utan trygghetskonventionen skulle intentionerna med 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse inte ha kunnat förverkligas. De cirka en miljon flyttningar som skett mellan de nordiska länderna sedan år 1954, av vilka merparten berört Finland och Sverige, visade trygghetskonventionens betydelse. Det kunde med tillfredsställelse noteras, att flera av de frågor som genom åren aktualiserats från rådets sida nu kunnat lösas, t. ex. avskaffandet av 90-dagarsregeln för sjömän och gränsarbetare vad beträffade rätten till sjukpenning från sysselsättningslandet och frågan om ersättning för merkostnader vid hemtransport av nordbor, som insjuknat i annat nordiskt land.

Utskottet fann det värdefullt att den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen inarbetats i konventionstexten. Rätten till grund- och tilläggs-pension vid flyttning i Norden hade också reglerats i den nordiska trygghetskonventionen. Det var naturligt att bestämmelserna i 1976 års överenskommelse om kvalifikationstider m. m. för arbetslöshetsförsäkrade också integrerades i trygghetskonventionen. Utskottet förutsatte att trygghetskonventionen också fortsättningsvis skulle ses över och anpassas till kommande förändringar i de nordiska ländernas sociallagstiftning.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 20) till de nordiska ländernas regeringar att snarast ingå en ny nordisk konvention om social trygghet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag. Rekommendationen antogs med 49 röster.

I ett medlemsförslag om *nordiskt samarbete beträffande rusmedelsproblemen* hade bl. a. Rune Gustavsson, Doris Håvik och Grethe Lundblad tagit upp frågan om skyndsamma åtgärder avseende prevention, behandling och information för att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psyko-farmaka. Vidare förordades ett nordiskt agerande på internationellt plan i dessa frågor.

Utskottet framhöll i sitt betänkande att de förordade åtgärderna inte utgjorde ett heltäckande förslag till nordiskt samarbete i kampen mot rusmedelsmissbruket utan borde ses som områden som borde ges hög prioritet.

Vad gällde den legala utskrivningen av läkemedel ansåg utskottet att den sedan 1977 gällande internordiska giltigheten för recept talade för gemensamma regler angående läkemedelsutskrivning. En utbyggnad av de socialmedicinska resurserna i de nordiska länderna var önskvärd liksom ett kontinuerligt och systematiskt informationsutbyte på rusmedelsområdet. Utskottet pekade på massmedias genomslagskraft när det gällde att förmedla information. Vidare framhöll utskottet att ett samarbete mellan Nordiska hälsovårdshögskolan, Nordiska nämnden för alkohol- och drog-forskning samt Nordiska federationen för medicinsk undervisning torde kunna bidra till en förbättrad utbildning i rusmedelsfrågor för berörda

personalkategorier. Vikten av internationellt samarbete inom FN's narkotikakommission och Världshälsoorganisationen betonades. Vad gällde forskningen pekade utskottet på befintliga organ, Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan, vars resurser borde bli förstärkta.

På utskottets förslag antog rådet tre rekommendationer. I rekommendation nr 22 rekommenderas Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning vidta åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka. Rekommendationen antogs med 56 röster.

I rekommendation nr 23 rekommenderas ministerrådet att tillföra Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan förstärkta resurser för intensifierade insatser på rusmedelsområdet beträffande forskning respektive utbildning. Den antogs med 56 röster.

I rekommendation nr 24 rekommenderas de nordiska ländernas regeringar att uppträda gemensamt i internationella organisationer samt att verka för att effektiva åtgärder vidtas för att stävja missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka. Denna rekommendation antogs med 55 röster.

I ett annat medlemsförslag hade tagits upp frågorna om *begränsning av införseln av alkohol vid båt- och flygresor samt av utskänkning av alkohol i samband med offentlig representation.*

Utskottet avgav sitt betänkande i tre avsnitt. I det första avsnittet, om internationella begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror vid flyg- och båtresor, föreslog utskottet att rådet skulle rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för skärpta restriktioner vad beträffar rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror i syfte att gradvis avveckla denna införsel. Två reservationer avgavs. Bl. a. Doris Håvik och Grethe Lundblad föreslog, att regeringarna i de nordiska länderna genom samfällt uppträdande på internationellt plan skulle verka för enhetliga regler som innebar begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror. De danska medlemmarna i utskottet föreslog, att rådet inte skulle företa sig något med anledning av förslaget. Rune Gustavsson avgav ett särskilt yttrande, där han anslöt sig till utskottets majoritetsförslag.

Beträffande nordiska begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror vid flyg- och båtresor föreslog utskottsmajoriteten att rådet inte skulle företa sig något i detta avseende. Två reservationer förelåg. Dels föreslogs att ministerrådet i skyndsam ordning skulle låta utreda frågan om ytterligare begränsningar i rätten att tullfritt införa vin och sprit vid flyg- och båtresor inom Norden. Dels föreslog Rune Gustavsson att ministerrådet skulle låta utvärdera resultaten av gjorda överenskommelser

och i anledning av denna utvärdering föreslå åtgärder, om sådana ansågs erforderliga.

Beträffande begränsningar i utskänkingen av alkohol i samband med offentlig representation föreslog majoriteten att rådet inte skulle företa sig något. Mot detta förslag reserverade sig bl. a. Rune Gustavsson och föreslog att ministerrådet skulle verka för begränsningar i utskänkingen av alkohol i samband med offentlig representation.

Efter en livlig debatt och en lång voteringsprocedur antog rådet en rekommendation (nr 26) i enlighet med Doris Håviks och Grethe Lundblads m. fl. förslag under det första avsnittet, dvs. att rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror. Rekommendationen antogs med 43 röster mot 19, däribland Rolf Clarkson, Allan Hernelius och Ingrid Sundberg.

På de övriga punkterna följde rådet utskottsmajoritetens förslag, dvs. att inte företa sig något i anledning av dess delar av medlemsförslaget.

Dåvarande rådsmedlemmarna Eric Carlsson och Jan-Ivan Nilsson m. fl. hade hemställt om en rekommendation till ministerrådet att kartlägga existerande insatser på *friskvårdens* område och att värdera friskvårdens betydelse för att befrämja folkhälsan i de nordiska länderna.

Utskottet konstaterade i sitt betänkande att begreppet friskvård inte var ett entydigt begrepp och inte heller användes i samtliga nordiska länder. Insatserna på friskvårdsområdet kunde komplettera professionell sjuk- och hälsovård. Sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande åtgärder var viktiga inte minst av ekonomiska skäl. Insatserna av förebyggande karaktär hade varit relativt blygsamma i Norden. Syftet borde vara både att påverka kunskapsnivån och människors attityder, handlande och levnads-sätt.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 27) till de nordiska ländernas regeringar att låta kartlägga de insatser som hittills gjorts för att förebygga sjukdom och misstrivsel och som syftar till en effektivisering av aktiviteterna på friskvårdsområdet. Rekommendationen antogs med 51 röster.

Doris Håvik och Grethe Lundblad hade tillsammans med andra medlemmar av rådet tagit upp frågan om att bygga ut den *socialpedagogiska fritidsverksamheten* för barn och ungdom, t. ex. genom att vidta åtgärder för inrättande och drift av fler fritidsklubbar för barn och ungdom. Utskottet var övertygat om att förstärkta insatser vad gällde utbyggnad av fritidsklubbar kunde få positiva effekter för barn och ungdom i riskzonen. Det var viktigt att den förebyggande fritidsverksamheten inte fick karaktär av klientbehandling eller sysselsättningsterapi, utan att den integrerades med övrig fritidsverksamhet. Det var även viktigt att ökade resurser ställdes till förfogande för vidareutbildning av ungdomsledare.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 25) till de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga genom att bl. a. upprätta flera fritidsklubbar samt få till stånd ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare. Rekommendationen antogs med 48 röster.

I ett ministerrådsförslag hade hemställts om rådets yttrande över förslaget till en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om *godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet*.

I förslaget till överenskommelse konstaterades att för hälso- och sjukvårds- och veterinärpersonal är utbildningen i de flesta fall likvärdig. Länderna skall eftersträva att tillräcklig utbildningskapacitet står till buds. Överenskommelsen avser 18 kategorier av hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal.

Utskottet konstaterade att överenskommelsen medförde möjligheter för de aktuella yrkeskategorierna att utan krav på medborgarskap söka arbete i annat nordiskt land. Det var en stor fördel att bestämmelserna beträffande de 18 yrkesgrupperna kunnat samlas i en övergripande överenskommelse. Vidare påpekade utskottet att överenskommelsen byggde på förutsättningen att den utbildning som gavs i de nordiska länderna för de berörda grupperna var likvärdig. Detta innebar ett indirekt krav att se till att utbildningssystemen inte avlägsnade sig för mycket från varandra.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 21) till Danmarks, Finlands Norges och Sveriges regeringar att med beaktande av de synpunkter som framförts från rådets sida snarast ingå överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet i hälso- och sjukvården och veterinärväsendet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag. Rekommendationen antogs med 54 röster.

Grethe Lundblad ställde en fråga angående möjligheterna för ministerrådet att ompröva sitt ställningstagande att inte företa en kartläggning av erfarenheterna av *akupunkturbehandling* i enlighet med rådets rekommendation nr 22/1980. Av svaret framgick, att ministerrådet ansåg att denna fråga kunde följas via medicinska facktidskrifter, på internationella kongresser och genom direkta kontakter mellan läkare i olika länder, samt att en nordisk kartläggning knappast skulle ge något utöver detta.

Rune Gustavsson ställde en fråga angående vilka åtgärder ministerrådet ämnade vidta för att främja samnordisk utbildning vad gällde *åldrandets problem* (rek. nr 5/1979). I svaret gavs bl. a. en redovisning av arbetet på detta område inom ramen för den nordiska hälsovårdshögskolan, bl. a. en konferens och en kurs samt ett planerat lektorat i vårdforskning. Vidare meddelades, att åldringsvård blir ett högt prioriterat område i det förslag till reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet, som ministerrådet lägger fram till nästa rådssession.

En norsk rådsmedlem ställde en fråga huruvida ministerrådet avsåg att undersöka hur *hälsovårdsresurserna* bäst kunde utnyttjas över gränserna särskilt vad gällde *Nordkalotten*. Statsrådet Karin Söder hänvisade i sitt svar till den nordiska överenskommelsen om gränskommunalt samarbete och till det journalsamarbete som fanns mellan vårdcentralerna i svenska Övertorneå och finska Ylitornio.

Arbetsmarknad

I ett medlemsförslag hade bl. a. Rune Gustavsson hemställt om ett nordiskt åtgärdsprogram i syfte att motverka *ungdomsarbetslösheten*.

Utskottet erinrade om den nordiska utredningen om den s. k. ungdomsgarantin och ansåg att en samordning borde ske mellan vad som gjorts på nordiskt och på ett bredare internationellt plan. Snabbt insatta ekonomisk-politiska åtgärder kompletterade med en större arbetsmarknadspolitisk beredskap behövdes, däribland ökad satsning på arbetsförmedlingarna och på utbildningen för de unga. De nordiska samarbetsinsatserna borde avse åtgärder på längre sikt. Det praktiska genomförandet av de olika åtgärderna var däremot en nationell angelägenhet.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 28) till de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidta alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga. Rekommendationen antogs med 46 röster.

En fråga ställdes till Finlands, Norges och Sveriges regeringar huruvida regeringarna avsåg att överväga ett nytt finansieringssystem för *Nordkalottens arbetsmarknadscenter* i Övertorneå för att göra detta mer oberoende av nationella myndigheter. Statsrådet Karin Andersson ansåg att den existerande ekonomiska ansvarsfördelningen mellan länderna borde bibehållas till dess erfarenheter vunnits av den ändrade finansieringsformen för den svenska arbetsmarknadsutbildningen. Kapacitetsutnyttjandet vid AMU-centret i Övertorneå var så stort att det ej var aktuellt med någon nedskärning av verksamheten.

En fråga ställdes om vilka konkreta åtgärder ministerrådet avsåg att vidta för att en konvention i skyndsam ordning skulle kunna ingås om *rätten att tillgodoräkna sig tjänstgöring i annat nordiskt land* när löne- och andra anställningsförmåner fastställdes i enlighet med rek. nr 17/1980. Statsrådet Karin Söder svarade bl. a. att dessa problem var mycket komplicerade då en sådan konvention skulle omfatta såväl arbetsrättsliga som lagstadgade förhållanden både vid ut- och återflyttning, oavsett om arbetsgivaren var stat, kommun eller privat. Ministerrådet ville därför först kartlägga de anställningsförmåner som en person kunde tillgodoräkna sig vid byte av arbete i sitt hemland. Arbetet torde därför ta avsevärd tid.

Doris Håvik ställde en fråga huruvida ministerrådet avsåg att arbetsmarknadens parter skulle beredas möjlighet att delta permanent genom fullvärdigt ledamotskap i den arbetsgrupp som tillsatts i enlighet med

rådets rekommendation nr 15/1980 angående *datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv*. Av svaret framgick bl. a. att även om arbetsgruppen hållit ett första möte utan deltagande av arbetsmarknadens parter, skulle dess arbete enligt mandatet ske i nära samverkan med parterna som i en nära framtid skulle inbjudas att diskutera frågan. Ministerrådet skulle därefter besluta hur parterna kunde infogas i arbetsgruppens arbete.

Mot bakgrund av en motion i Sveriges riksdag om avskaffande av ett system med *reseersättningar till arbetssökande från Finland* ställdes en fråga om vilken ståndpunkt Sveriges regering skulle inta till en eventuell hemställan härom från riksdagen. Statsrådet Karin Andersson erinrade i sitt svar om att ordningen med sådan reseersättning för s. k. sökanderesor inletts 1980 som en försökverksamhet som pågick hela 1981.

Arbetsmiljö

Ett ministerrådsförslag framlades om ett *reviderat nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet*. I ministerrådsförslaget preciserades att kraven på arbetsmiljö gällde såväl den privata som den offentliga sektorn. Arbetsmiljöbegreppet hade utvidgats jämfört med tidigare genom att arbetstids- och arbetsanpassningsfrågor tillkommit samt arbetstagarnas medbestämmande över den egna arbetssituationen.

De insatsområden som angavs i ministerrådsförslaget var 1) arbetsmedicin/yrkeshygien, 2) yrkesskador/säkerhet, 3) psykosociala påfrestningar, 4) arbetstider, 5) arbetsanpassning, 6) lagstiftning och tillsynsverksamhet och 7) ny teknologi. Utskottet fann att de kemiska ämnenas inverkan på arbetsmiljön borde utgöra ett fristående insatsområde, men att samarbete om lagstiftning och föreskrifter inte borde kallas insatsområde utan samsarbetsmedel. Sammanfattningsvis fann utskottet, att likheterna de nordiska länderna emellan möjliggjorde en harmonisering av arbetsmiljölagstiftningen. En nordisk arbetsmiljökonvention borde ingås, bl. a. därför att arbetstagarna i Norden, som hade tillgång till en gemensam nordisk arbetsmarknad, borde kunna ställa krav på att möta likartade bestämmelser och regler oavsett i vilket nordiskt land de befann sig och att av konkurrensmässiga skäl lika stränga regler borde gälla på arbetsmiljöområdet runt om i Norden. Som ett led i förberedelserna för denna arbetsmiljökonvention borde en jämförande studie av skillnader och likheter i den nordiska arbetsmiljölagstiftningen utföras snarast.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 19) till ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av rådet anta ett reviderat program för samarbete i arbetsmiljöfrågor samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet. Rekommendationen antogs med 46 röster mot 1.

Miljövård

Rune Gustavsson, Essen Lindahl och Rolf Sellgren m. fl. hade i ett medlemsförslag tagit upp frågan om forskning kring *bilavgasernas inverkan på hälsa och miljö*. Även om samarbete på nordiskt plan beträffande avgasproblemen redan inletts ansåg utskottet att forskningen om effekterna av utsläppen av avgaser ytterligare borde utvidgas och fördjupas, bl. a. genom att utnyttja Nordiska hälsovårdshögskolans resurser. Vidare borde bestämmelser och gränsvärden för fordonsföroreningar samordnas på internationellt plan.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 29) till ministerrådet att vidareutveckla och fördjupa samordningen av i Norden förekommande forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö. Rekommendationen antogs med 56 röster.

Rådet antog dessutom en rekommendation (nr 30) till de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för att fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö blir föremål för intensifierad forskning och att enhetliga regler fastställs. Denna antogs med 57 röster.

Doris Håvik hade tillsammans med andra rådsmedlemmar föreslagit en rekommendation om utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolans resurser för *forskning och utbildning inom det miljömedicinska området*. Utskottet konstaterade att hälsovårdshögskolan tillförts resurser för en professur i miljömedicin fr. o. m. den 1 juli 1981, varigenom medlemsförslaget syfte om en forskartjänst på hög nivå i ämnet miljömedicin tillgodosetts. Vidare hade utskottet i skrivelse till presidiet hemställt om en utredning inom ministerrådet angående möjligheterna för forskarutbildning vid hälsovårdshögskolan inom ämnesområden som socialmedicin/preventiv medicin, epidemiologi/biostatistik, hälso- och sjukvårdsadministration samt miljömedicin. Mot bakgrund härav beslöt rådet på utskottets förslag att inte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Mot bakgrund av det samarbete som etablerats mellan Finland och Sverige och att en konvention till skydd för Östersjöns marina miljö trätt i kraft 1980 beslöt rådet på utskottets förslag att anse rekommendationerna nr 8/1975 om begränsning av *utsläpp i Bottniska viken* och nr 30/1970 om *åtgärder mot Östersjöns förorening* för rådets del slutbehandlade.

D.2.4 Trafikuskottet

Utskottet har ägnat avsevärd tid åt att förbereda ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Ministerrådet beslöt också i samband med sessionen att 1983 skulle utlysas som ett sådant år.

Ökad användning av ljus vägbeläggning, harmonisering av bestämmelser om transport av farligt gods, turismens skadeverkningar samt miljö-säkra sjötransporter är andra ärenden trafikuskottet arbetat med under perioden.

Medlemmar

Svenska medlemmar i utskottet har varit Essen Lindahl (s), Per Petersson (m) och Rolf Sellgren (fp).

Möten

Utskottet har hållit möten den 16–19 juni 1980 i Danmark, den 3 november i Oslo, den 8 december i Köpenhamn och den 19–20 januari 1981 i Stockholm samt under sessionen den 2 och 4 mars i Köpenhamn.

Vid junimötet diskuterade utskottet med representanter för NTR (Nordiska trafiksäkerhetsrådet) formerna för samarbetet mellan rådet och ministerrådet och förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår (se nedan). Utskottet erhöll en redogörelse av ordföranden i Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF) för kommitténs verksamhet och budgetmässiga situation. Samtidigt fick utskottet en redogörelse för utbyggnadsplanerna för Kastrups flyghamn.

Vid utskottets möte den 3 november i Oslo redogjorde Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) för sitt verksamhetsprogram. Samma dag mötte utskottet representanter för Kjölengruppen och Kvarkenrådet för att diskutera aktuella mellanriksförbindelser till lands, sjöss och i luften i Mittnorden.

Vid mötet mellan utskottet och ministerrådet (trafik- och trafiksäkerhetsministrarna) den 8 december i Köpenhamn diskuterades samarbetsfrågor på trafik- och trafiksäkerhetsområdet, däribland förbindelserna på Nordkalotten, Öresundsförbindelserna och förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår (se nedan). Vid detta tillfälle sammanträffade utskottet även med representanter för SAS' ledning för att dryfta SAS' prissättning i inrikesflygtrafiken. Utskottet och SAS' representanter ansåg regelbundna möten mellan utskottet och SAS' ledning vara värdefulla.

Behandlade saker

Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

Utskottets förslag till rådets yttrande över ministerrådets berättelse innehöll inledningsvis en hemställan om en undersökning av ländernas transportpolitik omfattande bl. a. energi- och miljöfrågorna inom transportsektorn. Ministerrådet uppmanades vidare att under hösten 1981 genomföra en utvärdering av flygförbindelserna på Nordkalotten och förlänga försöksperioden med ett år samt att följa utvecklingen av flygförbindelsen Trondheim–Östersund–Sundsvall–Vasa och rapportera om den till 30:e sessionen. Beträffande Kiruna–Narvikvägen underströks det angelägna i att arbetet färdigställs snarast möjligt. Under det internationella handikappåret 1981 borde åtgärder vidtas för att förbättra de handikappades möjligheter att använda kollektiva transportmedel och prioritera telehjälpmedel.

Den tidigare utförda utredningen om transportstöden till Finland, Norge och Sverige borde följas upp för att klargöra hur en harmonisering av reglerna för transportstöden skulle påverka konkurrensförhållandena mellan och inom länderna. Utskottet framhöll att ministerrådet i skyndsamt takt och i nära samarbete med rådets organ borde genomföra förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår (se nedan). På trafiksäkerhetsområdet borde dessutom åtgärder vidtas för att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil och för en harmonisering av ländernas regler för säkerhet i järnvägstrafiken. Inom turistsamarbetet uppmärksammade utskottet Nordturist-biljettens ringa popularitet och fann att insatser måste göras för att få biljetten mera attraktiv.

Rådet antog utskottets förslag till yttrande med 50 röster mot 1 (nr 3).

Trafiksäkerhetsfrågor

Utskottet har starkt engagerat sig för genomförandet av rekommendation nr 10/1980 om ett *nordiskt trafiksäkerhetsår*. En arbetsgrupp inom utskottet förberedde frågan under året. Utskottet dryftade saken med sakkunniga från ministerrådssidan vid sitt möte i Danmark den 16–18 juni och med ministerrådet vid det gemensamma mötet i Köpenhamn den 8 december och den 5 mars.

Sedan en gemensam projektgrupp utrett frågan beslöt ministerrådet vid sitt möte under sessionen utlysa år 1983 som ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Planerna för trafiksäkerhetsåret skulle bearbetas vidare.

En nordisk konferens om trafiksäkerhet våren 1981 tjänade som en förberedelse för trafiksäkerhetsårets planering. De sammanlagda kostnaderna för trafiksäkerhetsåret hade beräknats till 10 milj. Nkr varav 8 milj. Nkr skulle belasta de nationella budgeterna och 2 milj. Nkr ministerrådets projektbudget.

I ett medlemsförslag hade bl. a. Essen Lindahl tagit upp frågan om förbättring av trafiksäkerheten genom *användning av ljus vägbeläggning*.

Sedan remissbehandlingen bl. a. visat, att det rådde i viss mån olika uppfattningar om värdet av ljus vägbeläggning på obelysta vägar, föreslog utskottet en rekommendation till ministerrådet 1) att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och 2) att intensifiera pågående forskning om vägbeläggningens betydelse från trafiksäkerhetssynpunkt.

Rådet antog utskottets förslag till rekommendation (nr 18) med 54 röster.

Rolf Sellgren hade tillsammans med andra medlemmar i rådet tagit upp frågan om harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser om *transport av farligt gods*.

Utskottet ville särskilt betona vikten av en harmonisering av de internationella bestämmelserna på området. Varje nordiskt land hade olika nationella föreskrifter och en harmonisering skulle medföra bl. a. finansiella och

trafiksäkerhetsmässiga fördelar enligt utskottet. Om det fanns skäl att fortsättningsvis avvika från de internationella bestämmelserna, borde dessa avvikelser vara överensstämmande inom Norden.

På förslag av utskottet antog rådet två rekommendationer (nr 16 och 17). Den förstnämnda var riktad till de nordiska ländernas regeringar att internationellt arbeta för att internationella bestämmelser om transport av farligt gods med olika transportmedel harmoniseras. I den senare rekommenderas ministerrådet att arbeta för harmonisering inom Norden av bestämmelser om transport av farligt gods. Båda rekommendationerna antogs med 56 röster. En rådsmedlem röstade mot den första rekommendationen.

Mellanriksförbindelser

Per Pettersson ställde en fråga till Norges regering huruvida regeringen avsåg att göra något för att Kiruna–Narvikvägen skulle hinna färdigställas samtidigt på hela sträckningen. Av svaret framgick att Norge endast avsåg att bygga en sommarväg färdig till 1983 och att Kirunavägen prioriterades lågt i den regionala vägplaneringen i Nordnorge. Norges trafikminister räknade dock med att Kiruna–Narvikvägen även på norsk sida skulle byggas ut till lika god standard som på den svenska sidan.

Sedan broförbindelserna kommit till stånd, förklarade rådet rekommendationerna nr 15/1970 om en bro vid Karesuando och nr 14/1974 om en landsvägsbro vid Kolari slutbehandlade. Sedan utskottet funnit att det ej fanns skäl att förvänta sig ytterligare utredningar angående rekommendation nr 27/1973 om mellanriksväg Skjomen–Stora Sjöfallet slutbehandlade rådet rekommendationen.

Turism

I ett medlemsförslag hade hemställts om en rekommendation om åtgärder för att minska turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna med särskild hänsyn till turismen från utomnordiska länder.

Utskottet underströk att de nordiska länderna gemensamt borde förstärka sina informationsinsatser inte bara om de rättigheter att vistas i naturen som tillkom allmänheten utan också om de skyldigheter som detta innebar. Naturens sårbarhet och de traditionella näringarnas behov borde iakttas vid planering och styrning av turismen.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 13) till ministerrådet att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att skyndsamt kunna slutföra pågående utredningar samt vidta därav påkallade åtgärder i syfte att minimera turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna. Rekommendationen antogs med 42 röster.

En fråga ställdes till ministerrådet angående vilka åtgärder ministerrådet avsåg att vidta för samordnad information för båtuturismen inom Norden.

Dåvarande statsrådet Ulf Adelsohn besvarade frågan med en hänvisning till en serie broschyrer med praktisk information om förutsättningar och bestämmelser för båtlivet i Danmark, Finland, Norge och Sverige som utarbetats av ministerrådets arbetsgrupp för enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar och som under sommaren 1981 skulle komma att ges ut även på engelska och tyska förutom på respektive lands språk.

Flygtrafik

Ingrid Sundberg ställde en fråga angående vilka möjligheter Danmarks regering ansåg att det fanns för att samplanera den utrikes flygtrafiken på *Kastrup och Sturup*. Frågan motiverades av de stora utbyggnadsplanerna för Kastrup och den befintliga överkapaciteten på Sturup. Den danske trafikministern ansåg det dock helt orealistiskt att, som antytts i frågan, låta Kastrup och Sturup fungera som en enda stor internationell lufthamn. Vidare hänvisade han till att SAS uttryckt starkt intresse för utbyggnaden av Kastrup.

Till Sveriges regering ställdes en fråga huruvida regeringen avsåg att *Bromma flygplats* även framledes skulle kunna användas för trafik med propellerflygplan och om man under dessa förutsättningar från svensk sida var villig att beakta flygplatsens användning även för trafiken Åland–Stockholm. Dåvarande statsrådet Ulf Adelsohn hänvisade till riksdagens beslut att jettrafiken på Bromma flygplats snarast möjligt flyttas till Arlanda och att enligt beslutet Bromma bibehålles tills vidare som flygplats med hänsyn till allmänflygets behov och kravet på reservflygplats i Stockholmsområdet. Han såg inga luftfartspolitiska hinder för att flygförbindelser med Åland i framtiden kunde upprätthållas från Bromma med propellerdrivna flygplan.

Sjötransporter

I ett medlemsförslag hade bl. a. Rolf Sellgren hemställt att ministerrådet i brådskande ordning skulle utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter samt att de nordiska ländernas regeringar inom internationella samarbetsorgan skulle verka för överenskommelser för att minska riskerna för miljöfarliga utsläpp vid sjötransporter.

Utskottet hänvisade bl. a. till det svenska betänkandet "Ren tur. Program för miljösäkra sjötransporter" och ansåg att många av de åtgärder som där föreslagits med fördel också kunde genomföras på internationellt plan. Åtgärder som enbart avsåg de nordiska fartygens konstruktion och utrustning skulle inte ge åsyftad effekt, eftersom bara en mindre del av fartygen på de nordiska hamnarna seglade under nordisk flagg. Utskottet föreslog därför två rekommendationer.

Det första förslaget som innebar att rådet rekommenderade ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra

sjötransporter, antogs av rådet med 46 röster mot 1 (nr 14). Enligt det andra förslaget rekommenderade rådet de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljöskydd vid sjötransporter. Detta förslag antogs med 47 röster (nr 15).

D.2.5 Ekonomiska utskottet

En av utskottets stora frågor har varit ett förslag om att förbättra nordiska företags konkurrensmöjligheter när det gäller projektexport. En annan har varit ett reviderat avtal om nordiskt biståndssamarbete. Dessutom har utskottet behandlat energiforskning i Norden, alternativa drivmedel, gruvsamhällellenas svårigheter och fiskodling.

Medlemmar

Svenska medlemmar i utskottet har varit Allan Hernelius (m), Paul Jansson (s), Bertil Jonasson (c), Svante Lundkvist (s), tillika utskottets ordförande och Gabriel Romanus (fp).

Möten

Utskottet har hållit möten i Köpenhamn den 19 maj 1980, Helsingfors den 18 augusti, Oslo den 5 november, Stockholm den 10 december samt i Stockholm den 22–23 januari 1981, Oslo den 11–12 februari och under Köpenhamns-sessionen den 2 mars.

Den 19 maj mötte utskottet bl. a. representanter för Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) och diskuterade samarbetet mellan NFS och utskottet. Vid sitt möte den 18 augusti fick utskottet en orientering om Nordiska investeringsbankens verksamhet. Vid samma möte diskuterades även frågan om projektexport (se nedan) med representanter för ministerrådet och banken. Den 5 november utsåg utskottet sina representanter i en med social- och miljöutskottet gemensam arbetsgrupp för att förbereda ett seminarium om energi- och miljöfrågor den 9–11 november 1981 i Södertälje.

Biståndssamarbetet utgjorde huvudämnet för mötet i Stockholm den 10 december, då utskottet som en förberedelse för ett möte med ministerrådet fick en tjänstmannaföredragning om de nordiska ländernas bilaterala och multilaterala bistånd samt om de samnordiska biståndsprojekten. Ytterligare ett möte hölls i Stockholm den 22–23 januari, varvid utskottet bl. a. fick en orientering om planerade gasnät i de nordiska länderna. Den 12 februari mötte utskottet samlingsministrarna och diskuterade bl. a. utskottet till ny biståndskonvention (se nedan) och Brandt-kommissionens rapport "Nord-syd: ett program för överlevnad".

*Behandlade saker**Ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet*

I sitt förslag till rådets yttrande över berättelsen framhöll utskottet vikten av gemensamt nordiskt uppträdande för att påverka den internationella ekonomiska politiken, framför allt inom OECD. I kampen för att främja ekonomisk uppgång måste de nordiska länderna slå vakt om välfärdsstatens bärande idéer: rätten till arbete, en rättvis fördelning av produktionsresultaten och skydd för de svaga grupperna i samhället. Utskottet fann det viktigt, att konkreta åtgärder vidtogs under 1981 för att ytterligare utveckla den nordiska hemmamarknaden. I detta sammanhang var det angeläget att förbättra förhållandena för små och mellanstora företag. Därvid borde undersökas möjligheterna för en gemensam nordisk serviceordning för dessa företags export utanför Norden.

Utskottet såg med tillfredsställelse på beslutet om ett samarbetsprogram på energiområdet inriktat på forskning och utveckling samt utgick från att konkreta åtgärder skulle vidtas och rapporteras till 1982 års session. Ministerrådet borde utforma en strategi för att göra Norden mindre beroende av importerade energiråvaror och för att utnyttja nordiska resurser för industriell utveckling till stöd för sysselsättning och regionalpolitik. Det var nödvändigt att samarbetet på industri- och energiområdet effektiviserades. Ministerrådet uppmanades därför att undersöka existerande organisatoriska former för detta samarbete.

Utskottet fann det vidare nödvändigt att en utvidgning av det gränsregionala samarbetet åtföljdes av en konkretisering av projekt enligt ministerrådets handlingsprogram för regionalpolitiskt samarbete. Slutligen förordades en rådgivande kommitté och en referensgrupp bestående av representanter för fackföreningsrörelsen och näringslivet för en bättre samordning av samarbetet beträffande multinationella företag.

Utskottets förslag till rådets yttrande (nr 1) antogs med 60 röster mot 1.

Energifrågor

Essen Lindahl och Grethe Lundblad hade tillsammans med andra socialdemokratiska medlemmar av rådet föreslagit en rekommendation om åtgärder för framställning av *alternativa drivmedel* inom Norden.

Utskottet instämde i att det skulle vara en fördel om de nationella insatserna på forskning/utvecklingsidan kunde samordnas. I en första omgång borde insatserna inriktas på användningen av metanol som tillsatsämne. Utan att vilja tillstyrka förslaget att uppföra en demonstrationsanläggning hänvisade utskottet bl. a. till ett uttalande från Nämnden för energiproduktion i Sverige om möjligheten för nordiskt deltagande i en planlagd demonstrationsfabrik för metanolproduktion baserad på biomassa och torv.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 2) till minis-

terrådet 1) att vidta åtgärder för samordning av pågående och planlagda forsknings- och utvecklingsinsatser för framställning av alternativa drivmedel i Norden 2) att kartlägga miljökonsekvenserna vid produktion och användning av alternativa drivmedel. Rekommendationen antogs med 51 röster.

Ytterligare en rekommendation antogs med anledning av förslaget, nämligen nr 3, riktad till de nordiska regeringarna, att på gemensam nordisk basis arbeta för internationella bestämmelser för såväl bränslen som fordon för att främja användning av alternativa drivmedel. Denna rekommendation antogs med 54 röster.

Arne Gadd, Paul Jansson, Svante Lundkvist och Olof Palme hade tillsammans med andra socialdemokratiska rådsmedlemmar tagit upp frågan om bättre samordning av *energiforskningen* i Norden.

Utskottet konstaterade att samarbete på energiområdet huvudsakligen bedrevs inom Nordiska industrifonden. Dock torde det föreligga stora samordningsproblem. Nya organisatoriska former och en mera aktiv styrning, dock utan att inrätta nya organ, liksom Nordiska industrifondens möjligheter därvidlag borde undersökas. Mot bakgrund av bristen på kvalificerad personal borde ministerrådet samordna den nordiska utbildningen av energiforskare.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 4) till ministerrådet i enlighet med medlemsförslagets yrkande dvs. att utreda möjligheterna för en bättre samordning av energiforskningen i Norden. Rekommendationen antogs med 61 röster.

En fråga ställdes om vilka åtgärder ministerrådet hade för avsikt att vidta för ökad *säkerhet* för personer som arbetar vid *kärnkraftverk* eller som bor i närheten av dem och för en lösning av frågan om *kärnavfallet*. Statsrådet Petri svarade med bl. a. en redogörelse för det nordiska samarbetet som pågår på dessa områden främst inom ramen för det nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor. Vidare nämndes pågående förhandlingar mellan Svensk kärnbränsleförsörjning AB och det finska företaget Industrins kraft AB om att under begränsad tid lagra använt kärnbränsle från det svensktillverkade kärnkraftverket Olkiluoto i ett svenskt centrallager för använt bränsle.

Industripolitik

I ett medlemsförslag hade tagits upp frågan om gemensamma nordiska lösningsmodeller för att avhjälpa de *svårigheter som gruv-samhällen möter* när malmfyndigheterna minskar eller tar slut eller när gruvdriften av annan orsak försvåras.

Bl. a. mot bakgrund av rådets uttalande vid förra sessionen om samarbete inom industrisektorn såg utskottet det som naturligt att ministerrådet tog initiativ beträffande gruvindustrin för att få analyserat vilka *samarbetsmöjligheter* som kunde finnas. Arbetsmarknadens parter och Nordiska inves-

teringsbanken borde delta i en sådan analys. Samarbete mellan nordiska gruvföretag kunde på sikt stärka branschens ställning i en internationell konkurrens.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 5) till ministerrådet – i syfte att avhjälpa de svårigheter som gruvsamhällen möter, när malmförekomsterna minskar eller tar slut eller när gruvdrifterna av annan orsak inskränks – att ta initiativ till *dels* att en undersökning företas om det t. ex. genom koncessionslagstiftning kan ställas krav på att inskränkning/avveckling sker i planlagda former inom tillfredsställande tidsramar, *dels* att myndigheter och regionala utvecklingsinstitutioner i god tid utreder behovet av och planläggningen av alternativa verksamheter, *dels* att det sker ett utbyte av erfarenheter av olika aspekter på avveckling av gruvverksamheten och *dels* att samarbetsmöjligheterna mellan nordiska gruvföretag utreds. Rekommendationen antogs med 51 röster mot 1.

Fiske och skogsbruk

Bertil Jonasson m. fl. hade föreslagit en rekommendation om samarbete på *fiskodlingens* område.

Utskottet påpekade, att även om de nordiska länderna valt olika tekniska lösningar och utvecklingen av näringen inte nått lika långt i alla länderna, torde problemen vara av samma karaktär. Ett samarbete var sålunda naturligt. Även de miljömässiga konsekvenserna av fiskodling borde uppmärksammas.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 6) till ministerrådet i enlighet med förslagsställarnas yrkande, dvs. att vidta åtgärder för att utveckla det nordiska samarbetet på fiskodlingens område. Rekommendationen antogs med 51 röster.

I ett medlemsförslag hade Bertil Jonasson och Gunnel Jonäng m. fl. tagit upp frågan om en *vandringsutställning om skogsbruket och naturvården* inom Norden 1982.

Utskottet ansåg det emellertid inte riktigt att prioritera projekt av denna karaktär utanför den ordinarie budgetbehandlingen, och på utskottets förslag beslöt rådet att inte företa sig något med anledning av förslaget.

Biståndsfrågor

Ministerrådet hade utarbetat ett förslag till ett avtal om *gemensamt nordiskt biståndssamarbete* innebärande en revidering av den s. k. Oslokonventionen från 1968. I det nya betydligt mera detaljerade avtalet var förändringarna till stor del av organisatorisk karaktär. Avsevärda befogenheter föreslogs bli delegerade till ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor, bl. a. med hänsyn till att de nordiska biståndsministrarna inte sammanträdde i form av ministerråd.

Vid överläggningar mellan ministerrådet och ekonomiska utskottet den 12 februari 1981 framförde utskottet flera kritiska synpunkter och änd-

ringsförslag till det föreslagna biståndsavtalet. I det slutliga förslag som ministerrådet därefter presenterade togs i stor utsträckning hänsyn till utskottets synpunkter. Sålunda infogades en paragraf om rådets kontrollerande funktioner och det preciserades att det var ministerrådets uppgift att fastställa budgetramarna och att avgöra principiella frågor beträffande genomförandet av de gemensamma nordiska biståndsprojekten. Utskottet konstaterade dessa ändringar med tillfredsställelse och på utskottets förslag ansågs rekommendation 5/1977 om samarbete beträffande utvecklingsländerna för rådets del slutbehandlad.

Projekteport

Nordiska ministerrådet hade i ett ministerrådsförslag hemställt om rådets yttrande över ett antal förslag för att stärka nordiska företags konkurrensmöjligheter på *projekteportmarknaden*. Förslagen innefattade dels åtgärder från exportfrämjande organisationer för att utveckla informationssamverkan samt tillvarata gemensamma nordiska intressen i bl. a. internationella utvecklingsbanker och organ, dels åtgärder från de nationella exportgaranti- och exportkreditinstituterna samt Nordiska investeringsbanken för att underlätta exportfinansieringen vid samnordiska exportleveranser. Vidare omfattade förslagen dels en nordisk projekteportfond med uppgift att lämna bidrag för finansiering av förutsättnings- och lönsamhetsstudier, marknadsundersökningar etc. av nordiskt intresse och dels ett system med nordiska projektinvesteringsslån för finansiering av investeringsprojekt av nordiskt intresse främst i u-länder, men även i bl. a. statshandelsländer. Utskottet tillstyrkte förslaget om ökat samarbete mellan de exportfrämjande organisationerna.

Beträffande exportgarantier och exportkrediter tillstyrkte utskottet förslaget att de nordiska ländernas exportgarantiinstitut skulle värdera möjligheterna att ingå avtal om garantiteckning för både köpar- och leverantörskrediter för underleveranser från andra nordiska länder. Utskottet ansåg att nordiska exportkreditramar i vissa situationer kunde utgöra ett intressant instrument för att främja nordisk export.

Utskottet fann att en gemensam nordisk projekteportfond kunde vara en god komplettering till nationella ordningar, speciellt när det gällde att bearbeta internationella organisationer, och tillstyrkte att fonden upprättades som en juridisk person med placering i Helsingfors.

Beträffande det föreslagna systemet med nordiska projektinvesteringsslån hade utskottet viss förståelse för svårigheterna att på förhand avgöra på vilket sätt den föreslagna kreditmöjligheten skulle komma att utnyttjas. Investeringsbanken borde dock ha särskilda möjligheter att samarbeta med internationella organisationer. Utskottet tillstyrkte förslaget om att investeringsbankens styrelse skulle besluta i frågor om lån eller garantier.

Allan Hernelius hade tillsammans med tre andra utskottsmedlemmar i en reservation förslagit att ministerrådet i avvaktan på pågående utred-

ningar skulle framlägga ett nytt förslag till nästa session samt till den sessionen företa kompletterande utredningar.

Sedan reservanternas förslag i en första votering förkastats med 55 röster mot 15, antog rådet på utskottets förslag en rekommendation (nr 1) till ministerrådet att vidta nordiska samarbetsåtgärder på projektexportområdet i överensstämmelse med ministerrådsförslaget och med beaktande av utskottets synpunkter. Rekommendationen antogs med 56 röster mot 1. 11 medlemmar avstod från att rösta, däribland Nils Carlshamre, Rolf Clarkson, Per Petersson och Ingrid Sundberg.

D.3 Kommittéerna

D.3.1 Informationskommittén

Medlemmar

Svenska medlemmar i kommittén har varit Sture Palm (s), kommitténs vice ordförande, och Rune Gustavsson (c). Kommittén består av 10 ledamöter, 2 från varje land.

Möten

Informationskommittén har under verksamhetsperioden hållit fyra möten. Därutöver har två gemensamma möten hållits med Nordiska ministerrådet/samarbetsministrarna.

Kommitténs verksamhet

Informationskommittén är ett rådgivande organ till presidiet i informationsfrågor och planerar och koordinerar rådets informationsverksamhet samt svarar även för utgivningen av tidskriften *Nordisk Kontakt*, som ger aktuell orientering om politiska frågor i Norden.

I samband med sessionen hölls ett konstituerande möte i Reykjavik den 5 mars 1980. Till ordförande för kommittén återvaldes stortingsrepresentant Jo Benkow, Norge, och till vice ordförande Sture Palm.

Den 4--6 augusti 1980 höll informationskommittén sitt sommarmöte i Kalmar. *Nordisk Kontakts* prenumerationspris höjdes från 30 Skr till 105 Skr. Man beslöt också att under hösten 1980 ge ut ett specialnummer av *Nordisk Kontakt* med anledning av det nordiska språkåret och att rekommendera en övergång till databaserat adressregister för att få en effektivare distribution av rådets och ministerrådets informationsmaterial och publikationer. Kommittén beslöt vidare att ett seminarium för de politiska partiernas ideologiska tidskrifter skulle hållas under hösten 1980. I anslutning till mötet besöktes Öland och Orrefors.

Den 6 november 1980 sammanträdde informationskommittén i Oslo då

bl. a. informationsplanen för 1981 godkändes och stadgar för Nordiska rådets journaliststipendium fastställdes.

Den 21 januari 1981 i Stockholm godkände informationskommittén förslag till nya riktlinjer för Nordisk Utredningsserie och Nord-publikationer som presidiet senare fastställde.

Den 5 mars 1980 överlade informationskommittén med samarbetsministrarna i Reykjavik då man diskuterade informationsplanen, koordineringsfrågor och informationsresurser. Det följande mötet med samarbetsministrarna hölls i Oslo den 6 november då principerna för det nordiska informationsarbetet, dess villkor och svårigheter diskuterades.

Seminarier

Nordiska rådet och ministerrådet arrangerade fyra seminarier under verksamhetsperioden.

8 journalister från stora europeiska dagstidningar *reste Norden runt* den 15–20 juni för att orientera sig om de nordiska länderna och det nordiska samarbetet. Man startade i Köpenhamn den 15–16 juni med bl. a. besök på Nordiska ministerrådets kultursekretariat och NORDITA, Nordiska institutet för Atomfysik därifrån vidare till Göteborg för besök på Volvo och diskussion om nordiskt industriellt samarbete och sedan vidare över Stockholm till Helsingfors. I Stockholm sammanträffade journalisterna med Olof Palme.

Det nordiska stoffet i undervisningen debatterades vid ett tvådagarsseminarium för lärare vid lärarhögskolor i Norden den 10–12 september i Jyväskylä i Finland. Ett 40-tal lärare från Danmark, Finland, Norge och Sverige deltog, varav 13 från Sverige. Seminariet, som öppnades av Rune Gustavsson, diskuterade hur man kan förbättra de nordiska samarbetsorganens information till skolorna och även få lärarnas synpunkter på och förslag till ökad undervisning om Norden och nordiskt samarbete vid lärarutbildningsanstalterna. Lektor Sven-Gustaf Edqvist talade om möjligheter till praktiska nordiska kontakter inom ramen för skolarbetet.

Den 17–19 september hölls ett seminarium i Sundvollen utanför Oslo *för ekonomiska journalister vid dags- och fackpress, radio och TV*. Svante Lundkvist talade om problem och förutsättningar för det nordiska ekonomiska samarbetet. Departementsrådet Ragnar Sohlman presenterade förslaget om gemensam nordisk projektexport. Andra medverkande från Sverige var direktör Rut Bäcklund-Larsson, Nordiska Industrifonden, och direktör Christian Lindström, Utvecklingsfonden för Södermanlands län. Ett 30-tal journalister med ekonomisk inriktning från Danmark, Finland, Norge och Sverige deltog, varav 7 från Sverige.

Ett fjärde seminarium arrangerades den 22–24 oktober i Marienlyst utanför Helsingör i Danmark *för journalister vid politiska tidskrifter* i de nordiska länderna. Avsikten med seminariet var att kartlägga debatten om det nordiska samarbetets allmänna inriktning och dess ideologiska och

idémissiga utformning under 1980-talet. Byråchef Lars Ekengren, SIDA, presenterade förslaget till projektexport och departementsrådet Bert Isacson talade om arbetskraftens och kapitalets rörlighet. Av de 27 deltagarna var 7 journalister från Sverige.

Nordiska rådets journaliststipendium 1980

Margaretha Bergman vid Tidningarnas Telegrambyrås riksdagsredaktion, Stockholm, tilldelades Nordiska rådets journaliststipendium i Sverige på 4 000 kronor för att studera nyhetsbyråernas riksdagsredaktioners arbete i de övriga nordiska länderna.

D.3.2 Budgetkommittén

Medlemmar

Svenska medlemmar i budgetkommittén har varit Nils Carlshamre (m) och Svante Lundkvist (s), kommitténs ordförande. Kommittén består av tio medlemmar, två från varje land.

Möten

Kommittén har hållit möten den 26 mars 1980 i Stockholm, den 6 och 7 november i Oslo och den 4–5 mars 1981 under sessionen i Köpenhamn. Vid två av dessa tillfällen hade hållits överläggningar med de nordiska samarbetsministrarna.

Kommitténs verksamhet

Budgetkommittén är rådets organ i budgetöverläggningar med ministerrådet rörande den nordiska budgeten. Kommittén har också till uppgift att i samråd med berörda utskott och kommittéer följa genomförandet av rådets rekommendationer och beslut. Mot bakgrund av den betydelse som budgetkommitténs uppgifter tillmäts framlades kommitténs årliga berättelse som separat dokument vid rådets 29:e session för att härigenom möjliggöra en särskild debatt kring budgetkommitténs verksamhet. Svante Lundkvist framhöll i sin presentation av budgetkommitténs verksamhetsberättelse, att en av kommitténs viktigaste uppgifter var att försöka medverka till en samlad bedömning av Nordiska rådets krav på resurser för det nordiska samarbetet och att i det sammanhanget ge uttryck för utskottens och därmed Nordiska rådets politiska prioriteringar.

För 1981 uppgick ministerrådets allmänna budget till sammanlagt 111,8 miljoner nkr. Budgeten för det nordiska kulturella samarbetet uppgick till 85 miljoner dkr och presidets budget till 9,5 miljoner skr. Kommittén har även behandlat ministerrådets budgetförslag för 1982. Den allmänna budgeten har fastställts till 130,3 miljoner nkr och kulturbudgeten till 95,8 miljoner dkr. Ministerrådsbesluten om 1982 års budgetförslag har fattats efter 29:e sessionen.

Som ett led i strävandena att ge kommitténs överväganden mera tyngd

kommer budgetkommitténs bedömning av budgetförslagen fortsättningsvis att ske utifrån en samlad genomgång av såväl kulturbudgeten som den allmänna budgeten.

Kommittén underströk vid sina överläggningar med ministerrådet betydelsen av den parlamentariska medverkan i budgetbehandlingen och att det inte borde vidtas åtgärder som reducerade de nordiska parlamentariska organens inflytande på budgetarna.

Huvuduppgifterna för kommittén skulle vara dels att medverka till att rådets prioritering av nordiska samarbetsuppgifter får ökad politisk tyngd och dels att överväga att de beviljade medlen används på ett ändamålsenligt sätt för att lösa de mest angelägna uppgifterna. Svante Lundkvist framhöll inför plenarförsamlingen i detta sammanhang: ``Vi bör inte regelmässigt räkna med generella procentpåslag på alla områden utan en verklig prövning av angelägenhetsgraden från tid till annan tvärs över hela den nordiska budgeten``. Budgetkommittén efterlyste klarare information från ministerrådet om pågående projekt och utredningar, en mera informativ redogörelse för de närmaste två-tre årens arbetsuppgifter och en bättre värdering av de enskilda projektens och utredningarnas resultat i förhållande till målsättningar och resursanvändning. Kommittén hade också en restriktiv inställning till ytterligare institutionalisering av det nordiska samarbetet.

I sin uppgift som kontrollerande organ pekade budgetkommittén bl. a. på faran för att de nordiska utredningar som företas inom ministerrådets ram inte följs upp tillräckligt effektivt vare sig inom ministerrådet eller på nationellt plan. Budgetkommittén var också uppmärksam på det stora antalet gamla rekommendationer och behovet av snabbare avskrivningar av dessa.

Kritik mot pappersmängden i Nordiska rådet är en stående fråga. Svante Lundkvist pekade i det avseendet på tre möjliga lösningar. Dels kunde utskotten mera stramt pröva och prioritera medlemsförslagen. Dels kunde ministerrådet påskynda sin handläggning av ärendena. Dels kunde ministerrådet i god tid inför sessionen klargöra på vilka områden man ville koncentrera sina insatser under det närmaste budgetåret.

E. Nordiska rådets litteraturpris

Vid en ceremoni den 3 mars 1981 i Köpenhamns Rådhus utdelades Nordiska rådets litteraturpris för 1981 till den isländska författaren Snorri Hjartarson för hans diktsamling ``Höstmörkret över mig``. Presentatör av 1981 års litteraturpristagare var författaren och tidigare rådsmedlemmen Per Olof Sundman, som inledde med att påminna om att det var 20:e gången som rådets litteraturpris utdelades och andra gången till en isländsk författare. Per Olof Sundman underströk den nordiska litteraturens viktiga

roll för den grundläggande kulturella gemenskapen mellan de nordiska länderna. Sundman avslutade sitt anförande med en dikt ur den prisbelönade boken:

Lövfällningen ristar röd
runor i dimman
tysta
ord söker vila
ångest
och kärlek söker
intet och allt hos dig moder
evigt och oföränderligt
varje löv
varje dikt.

Bilaga I

**Nordiska rådets 29:e session i Köpenhamn
Lista över rekommendationer och yttranden****Rekommendationer***Rek. 1/1981/e Ang. nordiskt samarbete om projektexport*

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttagelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag B 33/e.

Rek. 2/1981/e Ang. samordning av FoU-insatser og kartläggning av miljøkonsekvenser vid framställning og bruk av alternativa drivmedel

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

- 1) å vedta tiltak for samordning av iverksatte og planlagte forsknings- og utviklingsinnsatser for fremstilling av alternative drivmiddel innen Norden
- 2) å kartlegge miljøkonsekvensene ved produksjon og bruk av alternative drivmiddel.

Rek. 3/1981/e Ang. samarbeite for att etablere internasjonella bestemmelser for bruk av alternativa drivmedel

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske regjeringer på fellesnordisk basis å arbeide for internasjonale bestemmelser for såvel brennstoff som kjøretøy for å fremme bruken av alternative drivmiddel.

Rek. 4/1981/e Ang. samordning av energiforskningen i Norden

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for en bedre samordning av energiforskningen i Norden.

Rek. 5/1981/e Ang. initiativ for att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd, med sikte på å avhjelpe de vanskeligheter som gruvsamfunnene møter når malmforekomstene tynner eller tar slutt, eller når gruvedriften av annen årsak bygges ned, å ta initiativ til

- at det blir vurdert f. eks. gjennom konsesjonslovgivningen å stille krav om at nedbyggingen/avviklingen skjer i planlagte former innenfor tilfredsstillende tidsrammer,
- at myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner i god tid utreder behovet for og planleggingen av alternativ virksomhet,
- at det skjer en utveksling av erfaringer vedrørende ulike sider ved avvikling av gruvedrift,
- at samarbeidsmulighetene mellom nordiske gruvefortetak utredes.

Rek. 6/1981/e Ang. utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Rek. 7/1981/k Ang. forslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 30:e session 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av beslutsunderlaget i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget B 31/k.

Rek. 8/1981/k Ang. de nordiska författarkurserna

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stöda de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö genom årligt bidrag.

Rek. 9/1981/k Ang. de nordiska författarstipendierna

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att utöka antalet författarstipendier för studieresa till annat nordiskt land.

Rek. 10/1981/k Ang. nordisk litteraturantologi för gymnasietstadiet

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta en nordisk litteraturantologi för gymnasietstadiet.

Rek. 11/1981/k Ang. utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer.

Rek. 12/1981/k Ang. de nordiska forskarkurserna

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt utveckla de nordiska forskarkurserna.

Rek. 13/1981/t Ang. turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att skyndsamt kunna slutföra pågående utredningar samt vidta därav påkallade åtgärder i syfte att minimera turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna.

Rek. 14/1981/t Ang. åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter.

Rek. 15/1981/1t Ang. internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljösäkerhet för sjötransporter.

Rek. 16/1981/1t Ang. internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt arbeta för att internationella bestämmelser för transport av farligt gods med olika transportmedel harmoniseras.

Rek. 17/1981/1t Ang. nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för harmonisering inom Norden av bestämmelser för transport av farligt gods.

Rek. 18/1981/1t Ang. vägbeläggning och trafiksäkerhet

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och
- 2) att intensifiera pågående forskning om vägbeläggnings betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Rek. 19/1981/s Ang. reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för samarbete i arbetsmiljöfrågor samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

Rek. 20/1981/s Ang. ny nordisk konvention om social trygghet

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast ingå en ny nordisk konvention om social trygghet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Rek. 21/1981/s Ang. nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal

Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att med beaktande av de synpunkter som framförts från Nordiska rådets sida snarast ingå en överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Rek. 22/1981/s Ang. intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsamt ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Rek. 23/1981/s Ang. förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillföra Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan förstärkta resurser för intensifierade insatser på rusmedelsområdet beträffande forskning respektive utbildning.

Rek. 24/1981/s Ang. internationellt samarbete på rusmedelsområdet

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att uppträda gemensamt i internationella organisationer samt att verka för att effektiva åtgärder vidtages för att stävja missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Rek. 25/1981/s Ang. förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga genom att bland annat upprätta flera fritidsklubbar samt att få till stånd ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare.

Rek. 26/1981/s Ang. internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

Rek. 27/1981/s Ang. samarbete på friskvårdsområdet

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta kartlägga de insatser som hittills gjorts för att förebygga sjukdom och misstrivsel och som syftar till en effektivisering av aktiviteterna på friskvårdsområdet.

Rek. 28/1981/s Ang. åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidtaga alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga.

Rek. 29/1981/s Ang. forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla och fördjupa samordningen av i Norden förekommande forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö.

Rek. 30/1981/s Ang. internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för att fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö blir föremål för intensifierad forskning och att enhetliga regler fastställs.

Rek. 31/1981/j Ang. enhetliga viseringsregler i de nordiska länderna

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Minsterråd at undersøge mulighederne for at gennemføre ensartede viseringsregler i de nordiske lande.

Rek. 32/1981/j Ang. antagande av nordisk språkkonvention

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, at der mellem disse lande indgås en konvention om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i andet nordisk land i overensstemmelse med det udkast til konvention, der er optaget som bilag til ministerrådsforslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention.

Yttrande 1

(ekonomiska utskottets sakområde)

1. Nordisk Råd anser det viktig med en felles nordisk opptreden for å påvirke den internasjonale politikk, fremfor alt innen OECD. I kampen for å fremme økonomisk oppgang må de nordiske land stå vakt om velferdsstatens bærende idéer: retten til arbeid, rettferdig fordeling av produksjonsresultatet og vern for de svake grupper i samfunnet.
2. Nordisk Råd ser med tilfredshet på beslutningen om å utarbeide en arbeidsplan for å utvikle ytterligere det nordiske hjemmemarked, og anser det viktig at konkrete tiltak vedtas under 1981 og at avrapportering skjer til 1982-års sesjon.
3. Nordisk Råd anser det nødvendig å bedre forholdene for små- og mellomstore bedrifter om Norden som hjemmemarked ytterligere skal utvikles. I denne forbindelse bør iverksettelse av en fellesnordisk serviceordning for disse bedrifters eksport til områder utenfor Norden vurderes.

4. Nordisk Råd ser med tilfredshet på beslutningen om et samarbeidsprogram på energiområdet med særlig vekt på forskning og utvikling, og går ut fra at konkrete tiltak vedtas under 1981 og rapporteres til 1982-års sesjon.
5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utforme en energi- og industripolitisk strategi med sikte på å gjøre Norden mindre avhengig av importerte energiråvarer og å utnytte nordiske ressurser for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsettings- og regionalpolitiske mål.
6. Nordisk Råd som anser det nødvendig å effektivisere samarbeidet om industri- og energispørsmål, henstiller til Ministerrådet å vurdere eksisterende organisatoriske former for dette samarbeidet.
7. Nordisk Råd anser det nødvendig at utvidelsen av det grenseregionale samarbeidet med nye områder blir ledsaget av en konkretisering av prosjekter i tråd med handlingsprogrammets intensjoner.
8. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å vurdere etablering av et rådgivende utvalg samt en referensgruppe bestående av representanter for fagbevegelsen og næringsinteressene, for bedre å kunne samordne arbeidet som pågår på flere sektorer vedrørende flernasjonale foretak.

Yttrande 2

(kulturutskottets sakområde)

Nordiska rådet anser *fortsatt*

1. att de nordiska regeringarna bör bemöda sig om en bättre nationell uppföljning av nordiska rekommendations-, utrednings- och andra förslag samt att uppföljningen fortgående bör rapporteras till rådet,
2. att det bör utvecklas ett nordiskt remissförfarande i anslutning till planerade nationella reformer på kulturavtalets områden av betydelse för annat nordiskt land,
3. att fasta ordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast bör skapas och
4. att det nordiska ungdomssamarbetet bör utvecklas ytterligare; därvid bör de handikappades behov särskilt beaktas
samt anser *vidare*

5. att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram förslag (B-sak) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete (*Nu 1974:24*).

Yttrande 3

(trafikutskottets sakområde)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att verkställa en undersökning av de nordiska ländernas transportpolitik och därvid bl. a. omfatta energi- och miljöfrågorna inom transport- och trafiksektorn
2. att hösten 1981 genomföra en utvärdering av flygförbindelserna på Nordkalotten samt förlänga försöksperioden med ett år
3. att följa utvecklingen av flygförbindelsen mellan Trondheim, Östersund, Sundsvall och Vasa och rapportera om den till nästa ordinarie session
4. att verka för att arbetet med Kiruna–Narviksvägen genomförs i sådan takt att en väg med fullgod standard färdigställs snarast möjligt
5. att arbeta för förbättrad vägstandard på Krutfjellsvägen (RV 73) och förbättrad snöröjning på Blå Vägen
6. att under handikappåret 1981 verka för att åtgärder vidtas för att realisera handikappprojektets förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel samt att prioritera det i TELEME-DEL-projektet föreslagna åtgärdsprogrammet
7. att arbeta för att förberedelser för upprättande av färjförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden upptas så snart som möjligt
8. att följa upp projektet om transportstöden i Finland, Norge och Sverige genom att undersöka hur en harmonisering av reglerna för transportstöden i Finland, Norge och Sverige skulle påverka konkurrensförhållandena inom och mellan länderna
9. att till rådets 30:e session redogöra för i vilken mån förutsättningar har skapats för tillämpning av likartade normer för begränsning av trafikbuller i Norden
10. att genomföra förberedelserna för ett nordiskt trafiksäkerhetsår i skyndsamt takt och i nära samarbete med rådets organ
11. att snarast möjligt verkställa konkreta åtgärder för att eliminera undermålig säkerhetsutrustning för barn i bil från marknaden i Norden
12. att arbeta för harmonisering av de nordiska ländernas regler för säkerhet i järnvägstrafiken
13. att arbeta aktivt för att vända turistströmmen mot Norden samt för att göra NORDTURIST-biljetten mera attraktiv.

Yttrande 4

(social- och miljöutskottets sakområde)

1. Den rådande knappheten på ekonomiska resurser får inte medföra att det nordiska samarbetet ges en ensidigt ekonomisk prägel till nackdel för den sociala välfärden uppfattad i vid mening. Särskilt viktigt är att arbetsmarknadssamarbetet ges hög prioritet.
2. Eventuella förändringar i 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad bör först diskuteras vid ett gemensamt möte mellan berört utskott och ministerrådet och därefter föreläggas Nordiska rådet som helhet i form av ett ministerrådsförslag.
3. Ett reviderat nordiskt handlingsprogram på jämställdhetsområdet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Jämställdhetsaspekter bör anläggas vid samhälls- och boendeplaneringen. Förenta Nationernas konvention mot alla former av diskriminering av kvinnor bör snarast ratificeras av samtliga nordiska stater.
4. Projektverksamheten på miljövårdsområdet bör koncentreras. En utvärdering av de hittillsvarande erfarenheterna av den nordiska miljöskyddskonventionen bör ske. Samtliga nordiska länder bör snarast ratificera ECE:s konvention om gränsöverskridande föroreningar.
5. Ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet bör föreläggas Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. En utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också innefatta sociala aspekter bör övervägas. Forskarutbildning bör införas vid hälsovårdshögskolan. Utredningen om efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal bör slutföras snarast.
6. Förenta Nationernas handikappår 1981 bör föranleda ett intensifierat och fördjupat nordiskt samarbete på handikappområdet.

Yttrande 5

(juridiska utskottets sakområde)

1. Nordisk Råd tager de nordiske justitsministres beslutning om at intensivere det nordiske lovgivningssamarbejde bl. a. gennem forbedret planlægning og udbygning af samarbejdsområderne som udtryk for et fælles ønske om at udbygge denne del af det nordiske samarbejde.

2. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at fortsætte sine bestræbelser på at tilvejebringe et fælles grundlag for en kommende ændring af lovgivningen om ægteskabets økonomiske retsvirkninger samt til Nordisk Råds 30. session 1982 give rådet en bredere redegørelse for arbejdet med harmoniseringen.
3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at undersøge konsekvenserne af uens lovgivning i de nordiske lande om forældremyndighed og på denne baggrund eventuelt overveje, om der er behov for en harmonisering af reglerne.
4. Nordisk Råd tillægger det stor betydning, at der som led i arbejdet med projektet "Norden som hjemmemarked" tilstræbes gennemført en harmonisering af de regler inden for aftaleretten, købelovgivningen og erstatningsretten, som berører forbrugerne i dagligdagen, og opfordrer i denne henseende særlig Nordisk Ministerråd til,
at det igangsatte reformarbejde vedrørende købelovgivningen gennemføres under hensyntagen til opretholdelse af den nordiske retsenhed, og
at mulighederne for at indtage et fælles standpunkt vedrørende spørgsmålet om regler om produktansvar undersøges.
5. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at søge den nordiske retsenhed på forsikringsaftalerettens område genskabt og i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 30. session 1982 redegøre for udsigterne til, at dette kan ske.
6. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til i sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 30. session 1982 at redegøre for mulighederne for at tilvejebringe en fællesnordisk lovgivning om forsikringsgiveres regresret.
7. Nordisk Råd tilskynder Nordisk Ministerråd til at fortsætte udredningsarbejdet vedrørende ændringer i det kriminalretlige sanktionssystem efter de retningslinjer, som ministerrådet har redegjort for i sin beretning.
8. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at koordinere de igangværende nationale overvejelser og undersøgelser af mulighederne for at træffe forholdsregler mod videogram med grove og sadistiske voldsindslag.
9. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at oprette et rådgivende udvalg under ministerrådet for at koordinere det videre nordiske samarbejde som spørgsmål vedrørende multinationale selskaber, således at dette udvalg arbejder i nær tilknytning til fagbevægelsen og næringslivet, der skal være en referencegruppe for udvalget. Rådet udtaler, at det havde forventet, at debatten på Nordisk Råds 29. session 1981 vedrørende gennemførelse af Nordisk Råds rekommandation nr. 25/1974 om en

undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi havde kunnet finde sted på grundlag af en stillingtagen fra Nordisk Ministerråd til udredningen "Multinationale selskabers rolle i de nordiske lands økonomi" (NU A 1979: 19).

